

SIIPIRIKKO 4/95

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Jukka Matero Tierpintie 1 A 1, 14700 Hauho

Varapuheenjohtaja: Hannu Huuskonen Kaislarannantie 1 D 14, 80140 Joensuu, puh 973-803 995

Sihteeri: Petri Palviainen Vilpolantie 5, 80130 Joensuu, puh 973-229 805

Rahastonhoitaja: Risto Juvaste Viljatie 8, 80510 Onttola, puh 973-801 293

Muut hallituksen jäsenet:

Harri Koskinen Noljakantie 86 B 15, 80140 Joensuu, puh 973-803 022

Kimmo Koskela Asikaisentie 1, 80260 Joensuu puh 973-33 397

Juha Mieltinen, Lillukkatie 5, 80330 Joensuu, puh. 973-871 333

Jarno Sormunen Hyttitie 6 B 8, 80170 Joensuu, puh 973-896 285

IBA- ja ruisräikkävastaava: Petri Hottola, Lepikkokuja 3 C 11, 80160 Joensuu, puh 973-895 178

Lehden toimituskunta: Harri Kontkanen Koulukatu 27 A 6, 80100 Joensuu, puh 120376 (vastaava toimittaja), Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6, 80160 Joensuu puh 821482

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jäsenmaksun suuruus v.1996 ilman juhlijulkaisua (Siipirikko 2/96) on 75 mk (opiskelijat 60 mk). Juhlijulkaisun kanssa jäsenmaksu on 20 mk suurempi. Perhejäsenmaksuun lehti ei sisälly. Siipirikon tilausmaksu v.1996 on juhlijulkaisun kanssa 95 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk (10-vuotisjuhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982-5 mk + postikulut.

Yhdistyksen tili: SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu. (Muut kuin jäsenmaksut osoitetaan tälle tilille; esim. maksut irtonumeroista yms. - ilmoita pankkisiirtolomakkeella viestinä, mitä olet maksanut)

Jäsenmaksutili: PSP 80015 - 2095 806/BirdLife Suomi/PL 17 (Vesitorni) 18101 Heinola (myös osoitteenmuutokset).

Kansi: Pähkinänakkeli. © Hannu Eskonen

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle	sivu 3
Talvilinnut 1994/95 Pohjois-Karjalassa: Hannu Huuskonen & Jukka Matero	4
Harvinaisuudet 1994 Pohjois-Karjalassa: Jouni Pursiainen	12
Yhdistystiedote - Lintujen asuntomessut: Risto Juvaste	24
Harrastusvinkki	27
Ajankohtaista	28
Viimeaikaisia havaintoja	29
Naurulintu	30

Lukijalle

Kesäkiireistä talvilepoon

Kesäkuun loppupuoli 1995 - soitampa (lintu)kaverille. Vaimon ja kolmen lapsen äidin vastaus kuuluu: "se on koko yön koskikarareissulla; tulee vasta huomennaamulla." "No, soitteletenpa myöhemmin uudelleen. Kiitos,hei". Soittokierros jatkuu seuraavalle (rengastajalle) - vaimon ja kolmen lapsen äidin ääni jälleen puhelimesta: "Se kuule lähti tarkistamaan jotain pesää nyt illalla..." Vielä pitää tarkistaa, mitä pesiä kolmas kaveri on ehtinyt tarkistamaan viime päivien aikana. Puhelimen piip-ääni katkeaa jälleen naisääneen, tällä kertaa muutamaa viikkoa vaille olevan äidin ääneen: "... lähti tarkistamaan kalasääksen pesää - kyllä sen pitäisi yheksään mennessä tulla takaisin..." Jaa, minäpä soittelen vielä illemmalla. Ja puolikymmeneltä kuulen vielä lähes saman vastauksen - ilkiänpököhän soittaa uudelleen seuraavana päivänä.

Tämmöisiä ne tahtoo ainakin pesäpoikasrengastajan arki-illat olla kesäkuun kiihkeimpänä rengastussonkina, jolloin linnunpojat kasvavat uskomattoman joutuisasti siivilleen ja rengastajan ulottumattomiin. Mieleen tulee väijäämättä eräs rengastajakokouksessa kuultu alkukesän elämäkiihkeyttä kuvaava lausahdus: "... ja koko ajan on tunne: Kesä ehtii, minä en". Yhteyttä muihin saman seudun rengastajiin on myös pidettävä muutama päivän välein, jotta päällekkäisiltä käynneiltä vältytään ja voidaan paikata toisten puutteita. Perheenjäsenille tahtoo sitten jäädä puhelimen ääressä päivystäminen. Onneksi kännykät lisääntyvät kovaa vauhtia - tavoittaa kaverin haukanpesältäkin. Ja kotona kännykän voi sitten sulkea muiden puuhien ajaksi.

Muistetaanpa kaiken kiireen keskellä osoittaa oman pesän perheenjäsenillemme, että meitä kannattaa odottaa; ja odottamistakin varmaan helpottaa realistisesti luvutut kotiinpaluajat. Vaikka mieli palajaa maastoon, voi joskus olla paikallaan jättää jokin reissu väliinkin. Ei jokaista (pitäjän toiselta laidalta löytynyttä) linnunpoikasta tarvitse pultata. Kyllä tulosta voi saada aikaan muutenkin. Jotta ei tarvitsisi surra kotiin jäännin takia mahdollisesti näkemättä jääneitä lintuja, voi yrittää ajatella vaikkapa, että jäipä nekin ajokilometrit ajamatta ja bensat säästettyä. Monesti pieni laiskottelu ja toimettomuus voi olla ympäristönkin kannalta parempikin vaihtoehto kuin tehokas, autolla tapahtuva "täsmärekeily" pöntöltä pöntölle tai kuuntelupisteestä seuraavaan. Ongelmana tällaisessa ympäristönsuojelussa on vain se, että siinä ei synny näkyvää, konkreettista tulosta, jota voisi verrata ainakaan lintukavereiden aikaansaannoksiin. Mistä me sitten saamme itsemme arvostusta?

Onneksi talvella riittää pimeää ja paineet vähän hellittää ennen kevään pöllönkuuntelusesonkia. Jatkuvaan pimeyteen hyvin luontuva talvilepokaan ei tunnu niin pahalta (talvilintukatsauksen kokoaja voi tosin surkutella havaintojen niukkuutta) No, voihan illat pitkät kirjoittaa vaikka juttuja juhlijulkaisuun. Voi meitä lintukärpäsen puremia.

Terv. Pj

Talvilinnut 1994/95 Pohjois-Karjalassa

Hannu Huuskonen ja Jukka Matero

Johdanto

Talvi oli sääoloiltaan tasaisen lämmin - jouluhelmikuun olivat Joensuussa kaikki 4-7°C normaalia lämpimämpiä. Marjalintuja ei juurikaan tavattu eivätkä muutkaan lajit innostuneet varsinaisiin massaesiintymiin. Talven epäviralliseksi kokonaislajimääräksi kertyi kuitenkin 63 - muutamat aktiiviretkeilijät löysivät vähälukuisia talvehtijoita jälleen mukavasti. Lajikohtaisessa katsauksessa havaituista lajeista ei käsitellä pyytä, hömö-, töyhtö- ja talitiaista, närheä eikä harakkaa, vaan viitataan laskentojen tuloksiin. Harvinaisuuskatsauksessa esitetään puolestaan talven havainnot pikkuiukusta ja allihaahkasta. Pahimmiksi puutteiksi talvella 1994/95 jäivät mm. valkoselkä- ja pohjantikka, fasaani, punarinta, kottarainen, tikli ja vihervarpunen, joista havaintojen ilmoittajat (yhteensä 24) ja reittien laskijat eivät ainakaan ilmoittaneet yhtään havaintoa. Parhaat kiitokset kaikille retkeilijöille, joiden havaintoihin tämä katsaus perustuu sekä Risto A. Väisäselle, jolta saimme Pohjois-Karjalan laskentatulokset käyttöömme.

Talvilintulaskennat

Talvilintureittejä laskettiin Pohjois-Karjalassa yhteensä 17 (taulukko 1). Kilometrejä kertyi 46 laskennassa yhteensä 392 km, mikä on reilut 50 km edellistalvea vähemmän. Vuodenvaihteen joululaskentojen ainakin toivoisi kuuluvan useampien laskijoiden joulunviettoperinteeseen oivana kinkunsulatusretkenä. Laskentojen tulokset ilmenevät taulukoista 2 ja 3. Taulukossa 3 on talven 1993/94 lukuihin tullut taas korjausten johdosta muutamia muutoksia edellisessä katsauksessa esitettyihin lukuihin verrattuna. Taulukkoon 2 olemme sisällyttäneet Helsingin yliopiston Eläinmuseosta saatujen tulosten lisäksi kolmen listauksiin kuulumattoman laskennan tulokset. Nämä eivät ole kuitenkaan mukana taulukossa 3.

Syyslaskenta: Marjalinnut olivat marraskuussa 94/95 lähes kokonaan kateissa edellisvuoden tapaan. Sen sijaan viivyttelyä vesilintuja havaittiin huomattavasti edellistalvea monipuolisemmin. Mielenkiintoisia olivat havainnot mustapääkertusta ja lapintiaisesta. Syyslaskennan kärkikolmikon muodostivat talitiainen, varpunen ja keltasirkku.

Joululaskenta: Edellistalven urpiaismasoista ei nyt havaittu jälkeäkään. Samoin punatulkutkin olivat hyvin vähissä (taulukko 3). Syysviivytelijöiden hävittyä laskennassa havaittiin enää 26 lajia. Keltasirkkuja nähtiin todella mukavasti. Palokärki, räkätirastas, kolme peippoa ja nokkavarpunen olivat varmaan laskentojen kohokohtia "onnekkaimmille" laskijoille.

Kevätlaskenta: Lajimäärä ei enää joulusta laskenut - lintujen (erityisesti keltasirkkujen) määrä kylläkin. Mainita kannattaa kuusi metsoa ja pikkutikka - metsälintujakin nähtiin ainakin nimeksi.

Taulukko 1. Pohjois-Karjalassa talvella 1994/95 lasketut talvilintulaskennat kunnittain.

	Reiitit	Laskennat
Lieksa	4	10
Juuka	3	9
Joensuu	3	8
Ilomantsi	2	6
Nurmes	1	3
Kitee	1	3
Kontiolahti	1	3
Liperi	1	2
Värtsilä	1	2
Yhteensä	17	46

Taulukko 2. Talvilintulaskentojen tulokset Pohjois-Karjalassa talvella 1994/95.

Laji	Syys	Joulu	Uusinta
Laulujoutsen	38	-	-
Haapana	3	-	-
Sinisorsa	44	-	-
Tukkasotka	16	-	-
Alli	7	-	-
Mustalintu	2	-	-
Pilkkasiipi	4	-	-
Telkkä	1	-	-
Isokoskelo	80	-	-
Kanahaukka	3	-	-
Pyy	8	6	4
Riekko	-	-	3
Teeri	29	27	30
Metso	-	-	6
Harmaalokki	9	-	-
Kesykyyhky	64	41	24
Palokärki	-	1	-
Pikkutikka	-	-	1
Käpytikka	35	36	38
Tilhi	2	-	-
Koskikara	1	-	-
Räkätirastas	2	1	-
Mustapääkerttu	1	-	-
Hippiäinen	5	14	3
Hömötiäinen	216	145	130

Lajikohtaisia tietoja

Silkkiuikku Joe Karsikossa 1p 9.12. asti (HKo ym.).

Merimetso Talven erikoisuus oli Joe Kaupunginkoskessa 20.1.-19.2. viihtynyt nuori merimetso (monet), joka havaittiin myös rengastajakokouksen aikana Hotelli Kimmelin ravintolasta.

Sinisorsa Joe Karsikko-keskusta -alueella talvehti 3♂+4♀ (PZ,KLi,AP). Eno Uimaharjussa oleili 22.12. 2p lauhdevesiojassa (HKo,AP) ja 13.1. 1♂+4♀ (KLi,AP). Lip Viinijärvellä nähtiin tammikuun puolivälin tienoilla 2♂+1♀ (KLi,AP,PZ). Lieksan ainoa havainto oli 18.1. Hattuvaaran Verkopurossa talvehtinut koiras (EL).

Telkkä Ainoa ilmoitettu havainto koski Joe

Lapintiainen	1	-	-
Töyhtötiäinen	18	18	20
Kuusitiäinen	9	4	5
Sinitiainen	45	72	76
Talitiainen	588	429	422
Puukiipijä	6	3	2
Närhi	52	43	16
Harakka	232	211	194
Naakka	6	10	12
Varis	189	370	211
Korppi	7	15	6
Kottarainen	2	-	-
Varpunen	439	558	478
Pikkavarpunen	155	164	64
Peippo	5	3	-
Viherpeippo	155	120	204
Urpiainen	98	99	18
Tundraurpiainen	3	-	-
Pikkukäpylintu	3	-	-
Käpylintu	1	-	4
Taviokuurna	2	-	-
Punatulkku	113	78	68
Nokkavarpunen	-	1	-
Pulmunen	2	-	-
Keltasirkku	387	840	402
Yhteensä yks.	3078	3309	2443
Lajeja	45	26	26
Kilometrejä	119	144	129

Karsikossa onnistuneesti talvehtinutta naaraspukuista telkkää (PZ,KLi,AP).

Isokoskelo Eno Uimaharjussa 4.-22.12. 1♀ (PZ).

Uivelo Naaraspukuinen uivelo oli poikkeuksellisesti jäänyt talvehtimaan Lip Taipaleenjoelle (PZ,KLi,AP). Lintu selvisi hengissä ainakin 8.4. asti.

Merikotka Vanha merikotka vieraili Toh Uusi-Värtsilässä haaskalla 20.1.-12.2. (Raikko Aaltonen,HKi,PZ).

Maakotka Lip Susiahon kaatopaikalla oleili nuori maakotka 6.12. lähtien (monet). Tämä runsaasti julkisuutta television ja lehdistön välityksellä saanut lintu nähtiin pai-

kalla vielä 5.1. Todennäköisesti sama lintu siirtyi sittemmin Outokummun kaatopaikalle, jossa se havaittiin 10.3. (Kalle Leivo). Lip Susiahon kaatopaikalla viihtyi myös edellisenä talvena vuodenvaihteeseen saakka nuori maakotka, joten kyseessä lienee sama yksilö. Muuttavia sen sijaan olivat jo Vär Patsolassa 27.2. nähty pohjoiskoilliseen matkalla ollut vanha maakotka ja samana päivänä Vär Selkäkylässä pohjoiseen matkannut maa/merikotka (HKi).

Kanahaukka Havaintoja kaikkiaan 13, joista osa varsinkin Joensuun linnuista lienee samoja. Havainnot kunnittain: Joe 7, Kon 2, Lip 3 ja Vär 1. Kon Paiholassa kanahaukka oli napannut saaliikseen metson, mistä todisteeksi oli jäänyt höyheniä hängelle (R.Heiskanen/MP).

Varpushaukka Kaikki ilmoitetut havainnot: 9.12. ja 17.1. Lip Viinijärvi (HKo,AP), 10.12. Lip Susiahon kaatopaikka (KLi,PH), 27.12. Lip Käsämä (VJ), 7.1. Joe Suurenkiivenvaara (JH), 3.2. Joe Rantakylä (KLi), 10.2. ja 1.3. Vär Patsola (HKi), 26.2. Toh Uusi-Värtsilä (HKi), helmi-maaliskuu Kon Jakokoski (L.+U.Heiskanen/MP) sekä 12.3. Kon Jakokoski (E.Kuikka/MP). Viinijärven ja Patsolan havainnot koskevat todennäköisesti samoja lintuja.

Ampuhaukka Peräti kaksi havaintoa tästä läänissämme harvinaisesta talvehtijasta. Toinen nähtiin 13.2. Joe Keskustassa (KLi) ja toinen Lip Susiahon kaatopaikalla samoihin aikoihin, kun maakotkakin oleskeli siellä (AV).

Riekko 21.1. Kon Pitkäranta 1Ä (KLi,AP), 14.2. Lie Höntönvaara 8 yks. (AK) ja 7.3. Vär Patsola 6 yks. (HKi). Lisäksi riekon jälkiä nähtiin Ilo Mutalahdessa ja Niemijärvellä (JH) sekä Enossa (KLi,AP).

Teeri Suurimpia havaittuja teeriparvia: 21.1. Joe/Kon Iiksenniitty 45 yks. (KLi), 6.12. Lip Käsämä 32 yks. (VJ), 6.1. Lie Siikasuo 30 yks. (EL), 7.1. Lip Ylämylly 25 yks. (JMa), 1.1. Kon Jakokoski 22 yks. (MP), 26.1. Kon Jakokoski 24 yks. (MP), 7.1. Pyh Kalliosalo 25 yks. (PZ) ja 14.1.

Lip Kiiessalo 20 yks. (KLi). Kon Mönnissä oli n. 30 yksilön teeriparvi soitimella Pieisjoen jäällä 10.3. (E. Kuikka/MP). Lisäksi ilmoitettiin pienempiä teeriparvia eri puolilta lääninä. Talvilintulaskentojen perusteella teerikanta oli todella niukka (taulukko 3).

Metso Tavanomaisen niukasti ilmoitettuja havaintoja: 15.1. Eno Herajoki 1♂ (PZ), 22.1. Lip Lammu 1♂ (KLi,HKo,AP), helmikuu Kon Paihola 1♂+1♀ (R.Heiskanen/MP), 2.3. Lie Koli 1♂+3♀ (JS) ja 4.3. Lip Ylämylly 2♀ (JMa).

Harmaalokki 2.1. Lie Rantalassa kaarisilän sulassa 1 yks. (EL).

Kesykyhky Toh Kemiessä ja asemalla 40 yks. läpi talven ja Vär Kirkonkylässä 12 yks. lennellen Suomen ja Venäjän puolen Värtsilän väliä (HKi).

Sepelkyhky Läänin toinen talvihavainto saatiin 12.1. ja 17.2. Joe Keskustassa nähdystä sepekyhkystä (KLi).

Huuhkaja 2.12. löysi Ossi Lahdenperä Lip Mattisenlahdesta piikkilankaan tarttuneen huuhkajan, joka toimitettiin eläinlääkärin tarkastuksen jälkeen hoitoon ensiksi Joensuun yliopiston biologian laitokselle ja myöhemmin Kauko Rouhaisen "lintuhoitolaan" Liperiin. Siiventaipessa olleen avohaavan umpeuduttua lintu vapautettiin rengastettuna löytöpaikan läheisyyteen.

Hiiripöllö Kaksi havaintoa: Joe Iiksenniityllä (KLi,AP ym.) ja Kon Romppalassa (PM) läpi talven. Iiksenniityn linnun kuultiin myös soidintavan.

Varpuspöllö Varpuspöllöhavaintoja kertyi vain kahdeksasta yksilöstä. Tohmajärveltä saatiin kaksi havaintoa: 2.12. Tenka 1p (HKi) ja tammi-helmikuussa Uusi-Värtsilässä 1 yks. lintulautavieraana (Raikko Aalto-nen). 31.12. Lip Härkinvaarassa ja 7.1. Kii Vaaranpäässä nähtiin 1 yks. (PZ). Koko kevättalven oleskeli 1p Kii Keskijärvellä (HPö). 20.2. varpuspöllö soidinsi Kon Jakokoskella (T.Pölonen/MP). Kontiolahden muut havainnot koskivat 2.3. niinikään Ja-

kokoskella kutsuääntään päästellyttä pikkupöllöä (MP) sekä 23.12. kirkonkylässä nähtyä yksilöä (HH).

Lehtopöllö Ainoa ilmoitettu havainto koski Kon Kalliovaarassa 27.2. soidintanutta lintua (HH ym.).

Viirupöllö Kaikki havainnot: 31.12. Kon Jakokoski 1p (MP), 24.1. Toh Ristee 1p (HKi), Vär Patsola 1p läpi talven (HKi) ja 7.3. Lip Mattisenlahti 1Ä (HH,OG). Lisäksi Lie Koli 1p, josta havainnon ajankohta puuttuu (P.+I.Erjala/JS).

Lapinpöllö 30.12. Joe Repokallio 1p (Esko Veijalainen). Värtsilässä HKi:n ilmoittamina seuraavissa paikoissa: Selkäkylä 1p, kirkonkylä 1p, Savikko 2 p ja Patsola 2p, joista toinen kuoli jäätyään 17.2. ilmeisesti auton alle sekä Tohmajärvellä Kaurilassa 1p. Värtsilän ja Tohmajärven linnuista havainnot tehtiin silloin tällöin läpi talven (HKi). Lisäksi 25.2. Vär Sääperissä 1p (HKo,AP,-PF ym.). Kontiolahdesta kaksi havaintoa: 15.1. Romppala 1p (PZ) ja läpi talven Paiholassa 1p (L.+U.Heiskanen/MP). 3.2. Kii Keskijärvi 1p (HPö). Viimeiset havainnot: 2.4. Juu Hanhivaara 1p (JMa) ja 15.4. Pol Joutenlahti, jossa noin 10 vanhaa syöksykuoppaa (JMa,JS).

Helmipöllö Helmarihavaintoja ilmoitettiin kuusi kappaletta, jotka kaikki koskivat soidintavia lintuja: 5.3. Vär Patsola 2Ä (HKi), 25.2. lähtien Kon Jakokoski 2Ä (MP,HP), 27.2. Kon Kalliovaara 1Ä (HH ym.) ja 7.3. Lip Mattisenlahti 1 Ä (HH,OG).

Palokärki Vain kaksi ilmoitettua havaintoa! Toivottavasti havaintojen vähyys johtuu heikosta ilmoitusaktiivisuudesta. 31.3.-1.4. Ilo Tapionaho-Hanhikoski 1-2ä (JH) ja Joe Noljakka-Siilainen aika ajoin läpi talven 1p (HH).

Harmaapäätikka Lähellekään edellistalven lukuja ei päästy. Syksyn-95 pähkinänakkelihavaintojen keruun yhteydessä kertyi lintulautoilla vierailleista todennäköisistä harmaapäätikoista "maallikkoha-

vaintoja" Toh Onkamosta ♂♀ ja Eno Karhunsalosta ♀. Muut havainnot: joulukuun alku Toh Onkamo ♀ (HKi, sama kuin edellä?), 18.1. Toh Purtovaara 1p lintulaudalla (E.Lajunen/HKi), joulukuusta lähtien Lip Viinijärvi (Liimatta,Terttu Kettunen), 17.2. Lie Lieksankoski 1p (Tapio Oinonen), 16.1. Kon Jakokoski ♀ läskillä (HP,MP), 14.2. Kon Romo 1p läskillä (H.+L.Kurki/MP) ja helmi-maaliskuu Kon Jakokoski 1p (H.+V.Pölonen/MP).

Käpytikka Värtsilässä HKi:n ilmoituksen mukaan normaalin vähälukuinen. Myös talvilintulaskentojen perusteella kanta oli pitkäaikaisen mediaanin mukainen (taulukko 3) ja selvästi alhaisempi kuin edellisenä talvena.

Pikkutikka Todella niukat vain kolme havaintoa: 27.11. Lip Viinijärvi ♂ (HKo,PH), 18.3. Joe Noljakka ♂ (JH) ja 13.1. Kon Rantakylä ♂ (KLi,PM,AP).

Tilhi Heikosta pihlajanmarjasadosta johtuen tilhillä ei juuri juhlittu, mutta joitakin pikkuparvia toki nähtiin. Seuraavassa kaikki havainnot: 14.12. Joe Yliopisto 15 yks. (PZ), 16.12. Joe Rantakylä 14p (KLi), 23.-24.12. Joe Rantakylä ä (HM), 27.12. Joe Linnunlahti n. 10p (PZ), 21.1. Joe Tikkamäki n. 10p (HP), 3.2. Lie Rauhala ä (EL), 3.2. Joe Keskusta ä (KLi), 4.2. Joe Koppola 8p (HKo,AP) ja 11.3. Joe Yliopisto 9p (HH).

Koskikara Edellisvuosien malliin koskikaroja havainnoitiin ja rengastettiin Lieksassa varsin paljon. EL rengasti kaikkiaan 12 yks. ja kontrolloi 3 yks. Näiden lisäksi havaintoja Lieksasta kertyi n. viidestä muusta koskikarasta (EL). Suurimmat karakeskittymät löytyivät 3.12. Lip Siikasokelta 4p (PZ) ja 15.1. Eno Herajoelta 5p, joista 1Ä (PZ). Yksittäisiä karoja nähtiin myös Joensuussa (1) ja Kiteellä (2).

Mustarastas Kaksi havaintoa: 5.12. Joe Niinivaara 1p (VJ) ja 5.2. Vär Sääperi 1p (HKo,AP).

Räkättirastas Huono marjavuosi näkyi myös räksähavaintojen määrässä. Vain yksi havainto: 7.1. Lie Lepolantie 1 yks. (EL).

Hippiäinen Hippiäiset olivat todella vähissä. Talvilintulaskentojen perusteella selvästi vähemmän kuin pitkällä aikavälillä keskimäärin (taulukko 3).

Pyrstötäinen Melkein täysin kateissa. Ainoa havainto Lie Rauhalasta, jossa EL havaitsi 15.1. väh. 8 yksilön parven. Talvilintulaskentareiteille pyrstötäisiä ei osunut lainkaan.

Kuusitainen Vähissä olivat kuusitaisetkin. Kaikki havainnot: 30.1. Kon Keskusta 1 yks. (MP), Kon Jakokoski koko talven 3-4 yks. (MP), Vär Patsolassa niinikään läpi talven 1-2 yks. (HKi) ja Joe Hukanhaudalla 27.12. 1p (PZ). Myös talvilintulaskennoissa harvalukuinen (taulukko 2).

Sinitäinen Sinitäismäärät olivat suunnilleen edellistalven tasoa, siis selvästi pitkäaikaiskeskiarvoa suurempia (taulukko 3). JT rengasti kotipihallaan talven mittaan kaikkiaan 7 kpl ja kontrolloi 3, joista yksi oli kesällä-92 Kimmo Koskelan pesäpoikasena rengastama.

Pähkinänakkele Nakkeleilla oli huono vaellusvuosi. Ainoa havainto tammikuun puolivälissä Kon Rantakylässä 2p ruokinnalla (KLi,PM,AP,PZ).

Puukiipijä Normaalin vähälukuinen (taulukko 3). PZ havaitsi ensimmäisen laulavan puukiipijän 25.2. Joe Noljaakassa ja HP päivää myöhemmin Kon Jakokoskella.

Lapinharakka Selvästi muutamaa edellistalvea harvalukuisempi. Ainoa havainto: 6.12. Lip Käsämä 1p (VJ).

Kuukkeli JMa ja KR jatkoivat Liperissä syksyistä kuukkeliseurantaa. Haapovaarasta löytyi noin 2 km²:n alueelta kolme reviiä, joissa havaittiin 3, 3 ja 2 lintua (JMa,KR). Myös Lip Huusnämäestä (3p)

ja Mutkanvaarasta (2p) löytyi reviiit (JMa,KR). Varsinaisia talvihavaintoja keriyti seuraavasti: 1.1. Ilo Koivusuo 1p (HKO ,ML), 17.1. Lie Salonkylä 2 yks. (AK), 8.3. Lie Rauvunvaara 1 yks. (AK) ja Toh Sikosuo 2 yks. läpi talven (Raili Makkonen/HKi).

Pähkinähakki Vain yksi havainto: helmikuussa Joe liksenvaara 1 yks. ruokinnalla (Heiskanen).

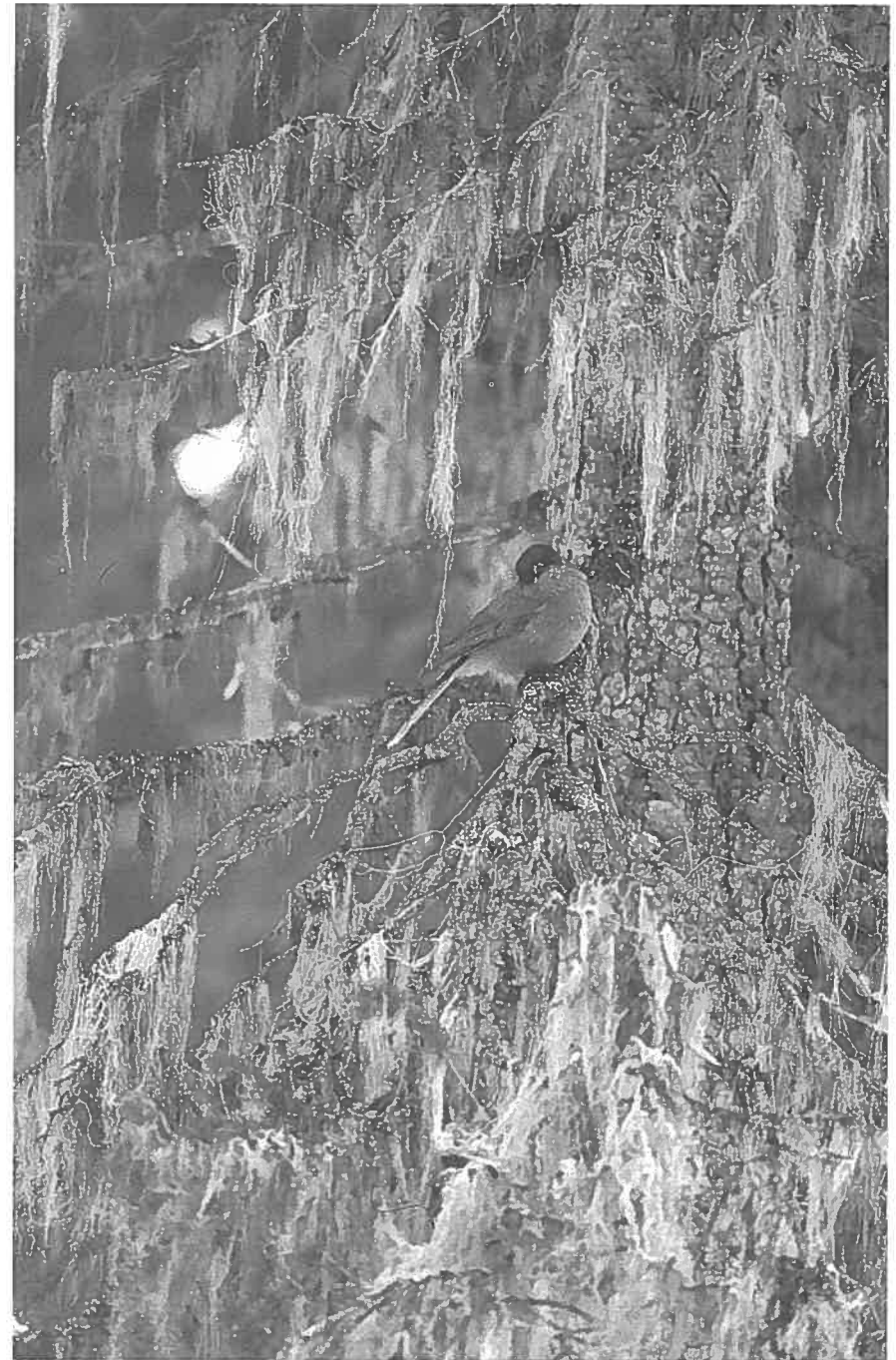
Naakka Havaintoja vain joensuulaista naakoista, enimmillään kymmenen yksilön luokkaa.

Varis Kaatopaikkavariksista ei tullut yhtään ilmoitusta. Suurimpia muualla havaittuja varisparvia olivat 13.2. Joe Ilosaaren puissa ja jäällä nähdyt n. 70p (MP) ja Lie Rantalassa 6.2. havaitut 40 yks. (EL). Värttilässä 0-2 kpl läpi talven, ei kuitenkaan vakituisena talvehtijana (HKi). Talvilintulaskentojen perusteella kanta edellisvuosia runsaampi (taulukko 3).

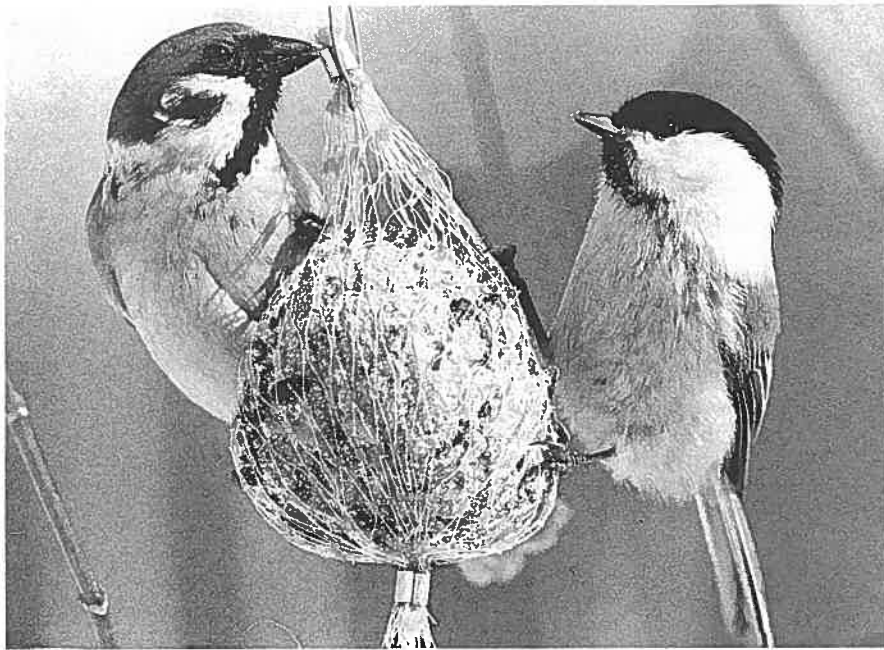
Korppi Ilmoitettuja havaintoja vähän. Muutaman yksilön havaintoja mm. Kontiolahdesta ja Värttilästä. Suurimmat keräytymät 12.3. Vär Sääperi 7 yks. ja Toh Uusi-Värttilä 14p haaskalla merikotkan kiusana tammihelmikuussa (HKi).

Varpunen Talvilintulaskentojen perusteella kanta oli pitkäaikaiskeskiarvon mukainen ja hieman runsaampi kuin edellistalvena (taulukko 3). Olisikohan varpuskannan laskeva trendi tasaantumassa? Värttilässä joulu- ja uusintalaskentojen yhdistetyssä aineistossa varpusia havaittiin kutakuinkin yhtä paljon kuin pikkuvarpusia (HKi). HKo ja ML näkivät 2.1. Ilo Polvikosken metsähallituksen kämpällä yhden paikallisen varpusen keskellä "erämaata".

Pikkuvarpunen HKi:n mukaan pikkuvarpuskanta näyttää edelleen vahvistuvan Värttilässä. Joululaskennassa havaittiin 108 ja uusintalaskennassa 77 pikkuvarpus-

Kuukkeli naavakuusikossa.-Jukka Matero

Pikkuvarpunen ja hömötiainen rasvapallolla. - Hannu Eskonen

ta; enimmillään kirkonkylän ruokintapailalla havaittiin 60 yks. (HKi). JT:n ruokinnalla Joe Niinivaaralla kävi talven mittaan enimmillään n. 20 pikkuvarpusta, joista 7 rengastettiin. Muita suurempia määriä olivat 1.1. Lip Susiahon kaatopaikan 10p (PZ), Joe Rantakylän ruokintapaikan max. 10p läpi talven (HM) ja 25.2. Joe Pilkon niinikään 10p (JMa).

Peippo Kaikki havainnot: 4.12. Joe Niinivaara ♀ reng. (JT), XII Kon Kulho 1 yks. (Ossi Hiltunen/JT), 7.12. Kit Puhos 1p (PZ), 26.12. Out Kalaton /1p (PZ), 27.12. Out Kyykeri 1p (HKo,AP,AV), 1.1. Kon Ontola /1p (JMa), 7.1. Vär Kirkko /2p (PZ), 22.1. Vär Kirkonkylä 2p (HKi) ja läpi talven Kon Jakokoski 1p ruokinnalla (A.Pölonen/MP). Vär Tervavaarassa oli 15.12. 4 yks., joista ainakin yksi selvisi kevääseen asti; myös Vär Kirkon linnuista yksi sinnitteli ainakin 5.3. saakka (HKi).

Viherpeippo Talvilintulaskentojen perusteella kanta oli runsampi kuin edellisenä talvena (taulukko 3). Myös JT:n havaintojen mukaan suhteellisen runsas: 53 lintua rengastettiin ja 2 kontrolloitiin.

Urpainen Hyvin vähissä (taulukko 3). JT:n mukaan Joe Niinivaaralla pikkuparvia läpi talven (rengastuksia talvella 18). Ainoa suurempi parvi 11.12. Kes Mäntyniemi 200p (HKo,AP).

Tundraurpiainen 18.11. Joe Niinivaara 2 reng. (JT), 27.12. Out Suvisranta 1p (HKo,AP,AV), 1.1. Lip Taipaleenjoki 3p (PZ), 22.1. Vär Hiidenvaara 1p (PZ), 5.2. Vär Hiidenvaara 2p (PZ) ja 26.2. Joe Niinivaara 1 reng. (JT).

Iso/pikkukäpylintu Miltei täysin kateissa. Ilmoituksia vain yksittäisistä linnuista.

Taviokuurna Vain kaksi havaintoa: 6.12. Lip Lammu 10p (HKo,PH,PF,Hauke Schiek) ja 2.1. Ilo Polvikoski ääntä (HKo,ML).

Punatulkkku Poikkeuksellisen niukka esiintyminen (taulukko 3). JT rengasti Joe Niinivaaralla koko talvena vain 7 punatulkkua.

Nokkavarpunen Havaintoja selvästi edellistalvea vähemmän. JT rengasti 8.11. Joe Niinivaaralla ♂-nokkavarpuksen. Varsinaisia talvihavaintoja kertyi seuraavasti: 6.1. Kon kk 1p (HH), tammikuu Kon Jakokoski 1p (L.+U.Heiskanen/MP) ja Toh Uusi-Värtsilässä 1-2 yks. ruokinnalla läpi talven (Raikko Aaltonen, HKi ym.).

Keltasirkku Keltasirkku oli joululaskennassa runsaslukuisin talvilintu (taulukko 3). Suurimpia havaittuja parvia: 6.12. Lip Susiahon kaatopaikalla 500 paikallisen "jymymäärä" (PZ) ja 7.1. Joe Repokallion kaatopaikka 300p (PZ).

Havainnoijat ja nimilyhenteet: (lomakkeen lähettäneet alleviivattu) Philippe Fayt (PF), Olli Günther (OG), Jan Hemming (JH), Petri Hottola (PH), Hannu Huuskonen (HH), Vesa Jouhki (VJ), Hannu Kivivuori (HKi), Harri Kontkanen (HKo), Mauri Leivo (ML), Lieksa: (Ari Kokkonen (AK), Esko Lappi (EL)), Kari Lindblom (KLi), Jukka Matero (JMa), Heino Mertanen (HM), Pertti Mähönen (PM), Ari Parviainen (AP), Hannu ja Matti Piironen (HP,MP), Heikki Pönnkä (HPö), Kauko Rouhiainen (KR), Jarno Sormunen (JS), Jouko Tiussa (JT), Antti Vänskä (AV) ja Pentti Zetterberg (PZ).

Taulukko 3. Joidenkin talvilintujen yksilömäärät 10 reittikilometriä kohti joulu- ja kevät-laskennoissa. Vertailun vuoksi myös edellisvuoden joululaskennan yksilömäärät sekä vuosien 1956/57 - 1993/94 joululaskentojen mediaanit (+/- -merkein on merkitty huomattavimmat muutokset pitkän aikavälin mediaaniin verrattuna).

Laji	Joululaskenta			Kevätlaskenta 1994/95
	1994/95	1993/94	56/57 - 93/94	
Teeri	2,0 (-)	3,6	6,4	2,2
Käpytikka	2,5	6,6	2,7	3,0
Varis	27,8	19,0	19,4	17,9
Harakka	15,6	16,4	18,5	16,4
Närhi	2,9	2,5	1,8	1,4
Talitiainen	32,0	39,9	30,2	34,9
Simitiainen	5,3 (+)	5,9	0,3	6,1
Töyhtötiainen	1,4	1,0	0,8	1,7
Hömötiainen	10,9	11,0	13,4	9,2
Puukiiپیچ	0,2	0,2	0,3	0,2
Hippiäinen	0,3 (-)	2,5	2,0	0,3
Tilhi	0 (-)	0,1	1,3	0
Varpunen	42,0	35,6	45,3	40,5
Viherpeippo	9,0 (+)	6,8	0,5	17,3
Urpainen	3,7 (-)	148,3	12,4	1,5
Punatulkkku	5,0 (-)	36,8	10,2	5,5
Käpylinnut	0 (-)	0,9	0,8	0,3
Keltasirkku	62,0 (+)	46,7	31,3	33,8

HARVINAISUUDET 1994 POHJOIS-KARJALASSA

Jouni Pursiainen

ARK:n toiminnasta

Pohjois-Karjalan aluerariteetikomitealle (ARK) tuli havaintoja vuodelta 1994 selvästi aikaisempaa vähemmän. Tämän taustalla on se, että lajilistaa karsittiin kovalla kädellä vuoden 1994 alusta lukien. Uusi lajilista on julkaistu Siipirikko 1/95:n liitteenä. Lajiluetteloa ei toisteta tässä, mutta tapahtuneet muutokset mainitaan kuitenkin lajikohtaisessa katsauksessa niiden lajien kohdalla, joiden status aluerariteettina on muuttunut.

ARK:n kokoonpanossa ei ole tapahtunut muutoksia. Petri Hottola, Mauri Leivo ja Jouni Pursiainen vastaavat edelleenkin tehdyistä ratkaisuista. Kokoonpano on sikäli toiminut hyvin, että enimmäkseen paikkakunnalta poissaolevina ML ja JP harvoin ovat jääne käsittelemään tehtyjä havaintoja. Tämän seurauksena havainnot on jokseenkin poikkeuksetta voitu käsitellä ARK:n omin voimin.

Harvinaisuushavaintojen merkityksistä ja ilmoittamisesta

Pohjois-Karjalan harvinaisuushavainnot on vuosittain kerätty ja tarkastettu systemaattisesti aina vuodesta 1975 lähtien ja sitä vanhemmistakin havainnoista merkittävimmät joutuivat aikanaan suurenuslasin alle. Samalla tavoin on koottu vuosittain myös muut kiinnostaviksi katsotut havainnot. Tämän periodin aikana tietämys maakunnan linnuista on noussut nopeasti johtuen lähinnä retkeilyn lisääntymisestä yhdistettynä systemaattiseen havaintojen keruuseen sekä julkaisemiseen. Myös määrittystietous on lisääntynyt. Tämä ei mitenkään vähennä lintuharrastuksen pioneerien aikaisemmin tekemää työtä, vaan pikemminkin heidän havaintonsa loivat perustan, johon 1970-luvulta lähtien on voitu nojata.

Erityisen merkittävää tämä tietämyksen kas-

vu on ollut vähälukuisten lajien kohdalla. Tämä on luonnollista. Kun harvinaisuudet nimensä mukaisesti ovat harvinaisia, ei mitenkään ole mahdollista, että yksittäiset pioneerit pystyisivät hallitsemaan kokonaistilanteen Pohjois-Karjalan kokoisella alueella. Siihen tarvitaan monien harrastajien jatkuva säännöllistä retkeilyä, päivästä toiseen, ympäri vuoden ja samat lintupaikat yhä uudelleen koluten.

Yksittäinen ahkera lintuharrastaja saa paljon helpommin hyvän sormituntuman yleisempien lajien esiintymiseen ja runsauden vaihteluihin, koska hän saa vuosittain omaa aineistoa johtopäätöksensä perustaksi. Mutta mitä voi yksittäinen harrastaja omien spontaanien havaintojensa pohjalta tietää vaikkapa lampiviklon vuosittaisesta esiintymisestä Pohjois-Karjalassa. Hyvin vähän, ellei hän sattumoisin retkeile touko-kesäkuussa systemaattisesti ja pelkästään maakunnan parhailla kahlaajapaikoilla.

Tätä taustaa vasten on ollut valitettavaa, että melkoinen osa harvinaisuushavainnoista on tullut käsiteltäväksi myöhässä tai jopa jäänyt ilmoittamatta. Syitä tähän saattaa olla useitakin, joista osaan ARK voi vaikuttaa, osaan ei. Lintuharrastuksen eri muodoista on viime vuosina keskusteltu välillä melko poleemisestikin lintulehdissä. Tulilinjalla ovat useimmiten olleet ne lintuharrastajat, jotka ovat kiinnostuneita harvinaisuuksista (tosin välillä muutkin, mm. tutkijat ovat saaneet annoksensa). Ilmeisesti juuri tämä polemisointi on ainakin osittain vaikuttanut siten, että rengastajapiireistä havaintoja on jätetty ilmoittamatta.

Toisaalta, ilmeisesti johtuen liian laajaksi koetusta ARK-lajilistasta, on puutteita ja hitautta havaintojen ilmoittamisessa ollut muuallakin (täytyy myöntää, etten tässä suhteessa kelpaa itsekään esimerkiksi). ARK-katsauksia voidaan pitää yhtenä tär-

keimmistä Siipirikossa vuosittain julkaistavista yhteenvedoista ja tätä taustaa vasten se, että vähälukuisten lajien esiintymisestä saataisiin mahdollisimman kattava kuva on tärkeää. Sormituntumalta näyttää siltä, että ainakin kolmannes vuonna 1994 nähdystä harvinaisuuksista on vielä ilmoittamatta. Toivottavasti jo seuraavassa katsauksessa voisi todeta havaintojen ilmoittamisen merkittävästi parantuneen!

Harvinaisuuksia lintutieteen työkaluina on jo aiemminkin näissä katsauksissa tarkasteltu (Leivo&Pursiainen 1992) ja muutama esimerkki on tarpeen myös nyt, kun lajilistaa on remontoitu. ARK-katsaukset ovat se lähde, josta vähälukuisten lajien esiintymisestä saa täsmällisimmän kuvan pitkällä aikavälillä.

Esimerkiksi tunturikiurun harvinaistuminen toi sen aikanaan mukaan harvinaisuuslistalle ja rareiteetikatsauksista on voinut sen jälkeen todeta pahimman aallonpohjan, jonka jälkeen viime vuosina on alkanut näyttää siltä, että ehkä toivoa vielä sittenkin on. Havainnot pesimäpaikoilla kertovat lähinnä vain sen, että tunturikiurut kerran katosivat. Muutonaikaisista harvinaisuushavainnoista on sentään voitu nähdä, että tunturikiuruja vielä muuttaa pieniä määriä pesimäseuduille.

Se, että ARK-lajilistaa on karsittu roimasti, on monen lajin kohdalla hyvä merkki. Ajatellaan vaikkapa merikotkaa ja muuttohaukkaa, joita 70-luvulla pidettiin jo menettäytyinä, katoavina lajeina. Helpotuksesta huokaisten ne voidaan nyt poistaa tarkastettavien lajien joukosta siksi, että ne ovat liian runsaita rareiteetikatsauksiin!

Vanhemmat havainnot niistäkin lajeista, jotka nyt on listalta poistettu, ovat merkityksellisiä, sillä ne täydentävät kuvaa näiden lajien esiintymisestä ja siten jälkikäteen on mahdollista täsmällisemmin tarkastella niiden esiintymistä pitemmällä aikavälillä. Pyydän siis vielä kerran: ilmoittakaa niin tuoreet kuin vähän vanhemmatkin havainnot ARK:lle. Näillä havainnoilla on merkitystä!

Katsauksessa käytettyjen merkkien selitykset

Luvut lajinimen jäljessä: vasemmanpuoleinen sulkeissa olevista kahdesta luvusta tarkoittaa vuosien 1975 (ARK:n perustamisvuosi) -1987 (edellinen katsaus) aikana Pohjois-Karjalassa tavattua, kyseisen lajin yhteenlaskettua yksilömäärää. Luvuista oikeanpuoleinen tarkoittaa vuoden 1994 vastaavaa yksilömäärää.

Lyhenteet: **=RK:n, *=ARK:n tarkastama ja hyväksymä havainto, /1=koiras, /1=naaras (esim. 2/1=parvi, jossa 2 koirasta ja 1 naaras), /1-puk.=naaraspuukuinen (so. naaras tai nuori koiras), ad=vanha, juv=nuori, 1kv,2kv...=1.,2.jne. kalenterivuoden yksilö, subad=esiakuinen, imm=nuori tai esiai-kuinen, jp=juhlapukuinen, Ä1=laulava (1Ä=laulava lintu myös nähty), ä1=ääntelevä, p=paikal-linen, m=muuttava, kie=kiertelevä, N,S...=pohjoinen, etelä jne. ilmiansuunnat, reng=renkastettu.

Kuntien lyhenteet:

Eno = Eno	Nur = Nurmes
Ilo = Ilomantsi	Out = Outokumpu
Joe = Joensuu	Pol = Polvijärvi
Juu = Juuka	Pyh = Pyhäselkä
Kes = Kesälahti	Rää = Rääkkylä
Kii = Kiihtelysvaara	Toh = Tohmajärvi
Kit = Kitee	Tuu = Tuupovaara
Kon = Kontiolahti	Val = Valtimo
Lie = Lieksa	Vär = Värtsilä
Lip = Liperi	

Havainnoitsijalyhenteet:

Havainnoitsijat ilmoitettu aakkosjärjestyksessä siten, että havainnon ilmoittaja on kuitenkin mainittu ensimmäisenä: MH=Markku Halonen, PH=Petri Hottola, AJ=Aimo Jukkara, VJ=Vesa Jouhki, MK=Matti Kapanen, TK=Timmo Karkkiainen, HKi=Hannu Kivivuori, HKo=Harri Kontkanen, AL=Ari Lavinén, ML=Mauri Leivo, VM=Veikko Makkonen, JMa=Jukka Matero, PM=Pertti Mähönen, TN=Toni Nevalainen, PP=Petri Palviainen, AP=Ari Parviainen, JP=Jouni Pursiainen, HPä=Harto Päivinen, HPö=Heikki Pönkkä, JR=Jouko Räsänen, JT=Jouko Tiussa, AV=Antti Vänskä, PZ=Pentti Zetterberg.

Hyväksytyt havainnot

***Pikku-uikku** (*Tachybaptus ruficollis*) (11,1)

27.11.- ainakin 10.12. Lip Viinijärvi Taipale 1 1kv p (PH,HKo).

Pohjois-Karjalassa ei ole vakituista pikku-uikkujen talvehtimispaikkaa ja pitkän aikavälin yhteismäärä jää siten pieneksi vaikkapa Etelä-Karjalaan verrattuna.

Merimetso (*Phalacrocorax carbo*) (420,-)

1991 3.4. Eno Ahveninen 1 ad (AP,JP) ja 20.5. Joe Linnunlahti 1 NE (AP)

1992 27.9. Kes Ruokkeenniemi 1p (AP), 5.10. Joe Ukonlahti 1 subad/ad p (AP), 12.10. Kes Ruokkeenniemi 1 W (AP).

1993 7.9. Rää Vuoniemi 1 subad S (AP)

Merimetso ei kuulu ARK-lajeihin vuodesta 1994 alkaen. Havaintomäärät ovat viime vuosina lisääntyneet selvästi, etenkin keväisin. Havainnot nostavat vuoteen 1993 mennessä havaittojen merimetsojen summan 420:een.

Harmaahaikara (*Ardea cinerea*) (123,7)

Heinä-elokuu, Ilo Käenkoski 1p (HKo (ilm), U-Pekka Kinnunen), 1.8. Out Vuonos 2 (Heino Mertanen), 13.8. Vär Sääperi 3 1kv p (PH,HPö), 29.8. Out Vuonos 1 juv p (HKo) ja 4.9. Out Vuonos 2 1kv p (PH,AJ).

Havaintojen ajankohdat ja lintujen lukumääräkin ovat normaaleja. Harmaahaikara on viime vuosina alkanut muodostaa Suomen pesimäyhdyskuntia ja ehkä tulevaisuudessa tämäkin laji siirtyy muihin katsauksiin. Havainnot kerätään myös vuodesta 1994 eteenpäin, mutta ilman lajinkuvauksia.

Kattohaikara (*Ciconia ciconia*) (88,1)

1.5. Vär Uusikylä 1 WSW (ML,PH,HPö).

Vain yksi havainto, joka sekin epätavallisen varhain. Kattohaikaroita nähdään Suomessa eniten touko-kesäkuun vaihteessa. Helposti tunnettavana lajina kattohaikaroista ei vaadita kuvauksia.

***Lyhytnokkahanhi** (*Anser brachyrhyn-*

chus) (19,2)

23.-24.4. Vär Sääperi 1p (HKo,PH,HPö, ym) ja 19.9. Joe Rantakylä 1 ad W (PH).

Lienee ensimmäinen syyshavainto Pohjois-Karjalasta. Lyhytnokkahanhihavainnot ovat lisääntyneet voimakkaasti viime vuosina Suomessa. Odotettavissa on, että täälläkin erityisesti keväällä hanhiparvista löytyy yhä useammin lyhytnokkahanhia.

***Merihanhi** (*Anser anser*) (52,1)

23.4.-7.5. Vär Uusikylä 1 (PH ym).

Merihanhi on runsastunut rannikoilla ja Pohjois-Karjalassakin havainnot ovat tuntuneet lisääntyvän viime vuosina. Nyt kuitenkin vain yksi havainto. Havainnot ilmoitetaan jatkossakin, vieläpä kuvauksen kera.

****Ruostesorsa** (*Tadorna ferruginea*) (2,2)

12.7. Lie Talviaisjärvi 1/ +1kv (Markku Tolvanen) ja 20.-22.7. Out Vuonos 1 (PH,AJ,AV).

Ruostesorsien invaasio keskikesällä oli yksi lintuvuoden sensaatioita Suomessa. Vastaavankaltaista vaellusta ei ole läntisessä Euroopassa todettu sitten vuoden 1892! Ruostesorsavyöry aiheutti tuskaa valtakunnallisille rariteetikomiteoille eri maissa ja vasta syksyllä 1995 oltiin kypsiä tunnustamaan, että Pohjois-Euroopassa nähdyt suuret ruostesorsamäärät on erittäin vaikea selittää karkalaisuudella. Etenkin kun linnut maastossa lähes poikkeuksetta osoittautuivat erittäin aroiksi eikä niissä muutoinkaan ollut havaittavissa häkkielämän jälkiä. Suomen RK päättyi ratkaisuun, että takavuotena Suomessa nähdyt yksittäiset ruostesorsat katsotaan nekin luonnonvaraisiksi (Nikander & Lindroos 1995). Laji on nähty Pohjois-Karjalassa kahdesti aikaisemmin 1970-luvulla.

***Harmaasorsa** (*Anas strepera*) (43, 3)

1991 5.5 Kit Päätye 1/1 p (HKo,AP)

1994 28.4. Vär Sääperi 1/1p (HKi,-PH,HPö) ja 29.4. Kon Pitkäranta 1/ p (PH,Rauno Keltanen).

Normaali esiintyminen. Esiintyminen on

P-K:n ensimmäinen punapäänarsku jouhisorsan ja haapanan kanssa.- Petri Palviainen

muuttunut vuosi vuodelta säännöllisemmäksi ja lajin vakiintuminen pesimälajiksi tulevaisuudessa on täysin mahdollista, elleivät metsästäjät sitä estä. Havainnot kuvauksineen kerätään edelleen.

****Punapäänarsku** (*Netta rufina*) (0,1)

28.4. Ilo Mutalahti /1 +1kv (PP).

Uusi, odotettu laji maakunnalle! Lintu ei malttanut jäädä paikalle pitemmäksi aikaa bongarien iloksi. Tietyvästi ainoa havainto Suomesta vuonna 1994.

Allihaahka (*Polysticta stelleri*) (181,66)

1992 5.6. Joe Ukonlahti 1/35 NE (AP)

1994 15.5. Joe Höylas/Linnunlahti a20/20 p ja a1/24 p (PH,AV) ja 4.12. Lie Koriseva /1-pukuinen (Ari Kokkonen, Jukka Heikkinen).

Toukokuu ja joulukuu ovat parhaita allihaahkakuukausia. Esiintyminen on ollut vuosi vuodelta säännöllisempää ja myös määrät ovat kasvaneet. Havainnot

merkitsevät sitä, että Itämerellä talvehtivat allihaahkat kulkevat Jäämerelle osittain myös Pohjois-Karjalan yli. Lajin "syysmuutto" Vienanmereltä Suomenlahdelle tapahtuu ainakin osittain uskomattoman myöhään lähellä vuodenvaihdetta, ehkä lähtöalueiden jäätyksen seurauksena. Naaraspuukuiset linnut ilman koiraita kuvataan.

Merikotka (*Haliaetus albicilla*) (251,-)

1991 4.4. Kii Lamminkylä 1 ad (Ari Lavinen, Kirsi Martikainen/ilm. AP), 7.4.

Lip Ahonkylä 1 subad NE (AP,PM,HKo), 17.4. Vär Sääperi 1 juv/subad N (MH,AP, HKo) ja 22.4. Pyh Mulo 1 2-4kv N (AP).

1992 9.4. Joe Rantakylä 1 +4kv N-NE (MH,AP,TN), 1.10. Rää Vuoniemi 1 +4kv S (AP), 2.10. Kes Ruokkeenniemi 1 S/SE (AP,AV), 2.10. Kes Sarvisalo 1 2-3kv + 1 SE (AP,AV).

1993 10.4. Kit Puhos 1 NW (AP).

Talvinen näkymä Liperin Taipaleenjoelta. Piirros Heikki Pönkkä.

ARK koki mieluisaksi tehtäväksi siirtää merikotka vuoden 1994 alusta lukien rari-teetti-luettelosta tavallisten petolintujen joukkoon siksi, että lajista tehdään liian pal-

jon havaintoja! Ratkaisu varmasti tyydyttää sekä ARK:n jäseniä, että havaintojen ilmoit-tajia. ARK:n kannalta on ollut mukava huo-mata, että merikotkat tunnetaan hyvin.

****Kiljukotka** (*Aquila clanga*) (10,1)
16.4. Vär Uusikylä 1 ad (PH). Vaikka cla-rinoita nähdään vuosittain, ovat edelliset määritetyt kiljukotkat vuodelta 1988.

***Kiljukotkalaji** (*A. clanga/pomarina*) (14,0)
1992 11.9. Pyh Mulo 1 SE/SSE (AP). Kil-jukotkalajien esiintyminen on Suomessa voimakkaasti itä- ja eteläpainotteista. Lu-

vussa on huomioitu myös ne havainnot, joissa arokotkan mahdollisuutta ei ole viito sulkea pois.

Maakotka (*Aquila chrysaetos*) (88,-)

1991 17.8. Vär Sääperi 1 juv N (AP,VJ). Maakotkien muutto alkaa vasta syyskuussa, joten ajankohta on mielenkiintoinen.

1992 5.5. Toh Peijonniemenlahti 1 subad NE (AP,MH,AV), 11.9. Pyh Mulo 1 subad SE (AP)

Maakotka, vaikka pesiikin maakunnassa, on jatkuvasti ollut paljon vähälukuisempi kuin merikotka. Jatkossa myös maakotkahavainnot julkaistaan petomuuttokatsauksissa.

****Isohaarahaukka** (*Milvus milvus*) (1,1)

15.5. Kit Päätyeenlahti 1 ad (Jyrki Erra).

Isohaarahaukka on Suomessa hyvin harvinainen useimmat havainnot ovat Lounais-Suomesta. Siten havainto Pohjois-Karjalasta on mielenkiintoinen.

Haarahaukka (*Milvus migrans*) (65,3)

1992 2.5. Vär Sääperi 1 SE (AP,VJ,PZ)

1993 3.5. Vär Sääperi 1 S (MH,AV,JR)

1994 23.4. Vär Uusikylä 1 kie (PH,HPö, HKo), 27.4. Vär Uusikylä 1 NE (HKo, PM) ja 5.7. Lie Kitsi 1 ad kie (HKo, Anneli Uotila)

Haarahaukkojen säännöllinen esiintyminen on itäisten ja eteläisten maakuntien etuoikeus. Värttilä kuuluu Suomen parhaisiin muutoinaikaisiin haarahaukkapaikkoihin. Haarahaukat on tunnettu hyvin eikä lajista jatkossa vaadita kuvauksia.

****Niittysuohaukka** (*Circus pygargus*) (7,0)

1993 1.5. Lip Ahonkylä /1 ad (MH,VJ)

Niittysuohaukka on pesinyt Suomessa jo useampana vuotena peräkkäin. Jostain syystä lajia on nähty Pohjois-Karjalassa arosuohaukkoja vähemmän.

****Arosuohaukka** (*Circus macrourus*)

(9,3)

1989 24.4. Pyh Mulo 1/ ad (AP,JV)

1993 4.5. Kit Järvenperä 1/ 3kv (MH,JR, AV).

1994 21.4. Vär Sääperi 1/ 3kv (HKo, AV), 9.5. Vär Savikko 1 2kv (PH) ja 19.5. Vär Uudenkylänlampi 1 2kv (PH, HPö).

Kolme havaintoa samana vuonna on kova luku tästä RK-tasoisesta lajista. Vuosien 1989 ja 1993 havainnot olivat ainoita noina vuosina.

***Aro-/niittysuohaukka** (*Circus macrourus/pygargus*) (11,2)

6.5. Vär Uusikylä 1 2kv NE (PH, HKo ym.) ja 19.5. Vär Savikko /1-pukuinen N (PH,HPö)

Muuttohaukka (*Falco peregrinus*) (72,-)

1991 6.5. Joe Linnunlahti 1 ad N (AP)

Muuttohaukalla menee hyvin, tiettävästi raskasta maastotyötä tekevillä poikasrenkastajilla on ollut jopa vaikeuksia säilyttää kasvava muuttohaukkakanta hallinnassa. Perusteita rareiteettitatuksen säilyttämiselle ei enää ole. Myös määrittämättömät isot Falcot katoavat jatkossa näistä katsauksista.

Iso Falco (*Falco peregrinus/rusticolus*) (?,-)

1991 26.4. Joe Rantakylä 1 m (AP, TN)

****Punajalkahaukka** (*Falco vespertinus*) (28,1)

19.5. Toh Peijonniemenlahti 1/ ad (PH, HPö).

Havainnon ajankohta on tyypillinen. Muistuttakoon kuitenkin, että punajalkahaukkoja (usein vaikeammin tunnistettavia nuoria lintuja) nähdään Suomessa myös syksyisin.

****Pikkuhuitti** (*Porzana parva*) (6,0)

1993 29.5.-1.6. Rää Jouhtenuslampi Ä 1/ (MH,PM) ja 1.6. Rää Jouhtenuslampi Ä 1/ (PH).

Havaintojen on tulkittu koskevan eri lintuja.

***Keräkurmitsa** (*Eudromias morinellus*)

(20,3)

27.5. Kii Heinävaara 1 jp p (PH, Juha Markkola, AJ, HPö) ja 28.5. Kon Onttola, Ruohosuo 2 p (JMa).

Ajankohta on kevätmuuttohavainnoille tyypillinen. Se, että keräkurmitsoja on nähty vuosien mittaan vain 23 saattaa antaa osittain väärän kuvan lajin esiintymisestä. Keräkurmitsoja tavataan kevätmuutolla mm. kynnöspelloilla, jotka eivät ole suosituimpia retkikohteita toukokuun lopulla. Erityisesti kylmät pohjoistuulet usein pysäyttävät muuttavia keräkurmitsoja pelloille lepäilemään.

Mustapyrstökuiiri (*Limosa limosa*) (56,4)

1992 8.5. Kit Puhos 1p (AP)

1994 23.4. Vär Sääperi 2 kie (PH,HPö, HKo), 5.5. Lip Ahonkylä 1 ↑NNW (Mervi Paajanen, HKo) ja 12.5. Vär Sääperi 1 p (PP, HKo).

Normaali esiintyminen. Havainnot kerätään, mutta kuvauksia ei vaadita.

Heinäkurppa (*Gallinago media*) (92,9)

1993 4.9. Pyh Mulo 1 p (AP)

1994 29.8. Joe Linnunlahti 1 p (HKo), 31.8. Joe Linnunlahti 1 1kv p (PH, AJ), 8.9. Joe Linnunlahti 1 p (HKo), 11.9. Joe Linnunlahti 1p (HKo), 13.9. Vär Sääperi 1p (HKo), 16.9. Joe Linnunlahti 2p (HKo), 19.9. Vär Hopeakallio 1 (HKi) ja 23.9. Joe Linnunlahti 1p (HKo).

Havainnot kerätään, mutta kuvauksia ei vaadita. Käytännössä on todettu, että ne, jotka heinäkurppia näkevät, myös tuntevat lajin hyvin.

***Rantakurvi** (*Xenus cinereus*) (36,1)

26.5. Ilo Sonkajanrannanjärvi 1p (PH, HPö).

Merikihu (*Stercorarius parasiticus*) (382,-)

1991 20.5. Joe Ukonlahti yht. 6 va m (AP), 27.5. Joe Linnunlahti 1 va m (AP)

1992 27.5. Joe Linnunlahti 1 va ad p (AP).

1993 9.8. Rää Vuoniemi 1 va ad ja 1 tu ad S (AP), 8.10. Kes Ruokkeenmiemi 2 va ad m (AP,AV).

Laji muuttaa keväisin säännöllisesti Pohjois-Karjalan halki Jäämerelle. Myös syksyisin havaintoja on tehty lisääntyvässä määrin ja syksy 1994 oli todellinen huippu (tarkemmin arktikakatsauksessa). Havaintoja ei tarkasteta vuoden 1994 alusta lähtien.

Merilokki (*Larus marinus*) (101,-)

1991 11.4. Joe Marjala 1 ad p (AP, HKo, AP), 16.4. Out Sysmäjärvi 1 ad p (HKo, AP)

1992 5.4. Eno Ahveninen 2 ad + 1 2kv p (MH,AP), 7.4. Joe Marjala 2 ad p (AP, MH), 11.4. Joe Pielisjokisuu 1 ad p (AP), 15.4. Joe Pielisjoki 1 3kv p (MH,AP) ja 5.8. Joe Ukonlahti 1 3kv p (MH,AP, TN)

Merilokki on runsastunut ja perusteita havaintojen käsittelemiselle ARK-katsauksissa vuodesta 1994 alkaen ei enää ole.

***Pikkukajava** (*Rissa tridactyla*) (54,0)

1993 6.11. Rää Vuoniemi 3 1kv SE (HKo, AV, PZ). Syksyn 1993 ainutlaatuisen pikkukajavainvaasion yhteissumma nousee 28 yksilöön.

Mustatiira (*Chlidonias niger*) (81,1)

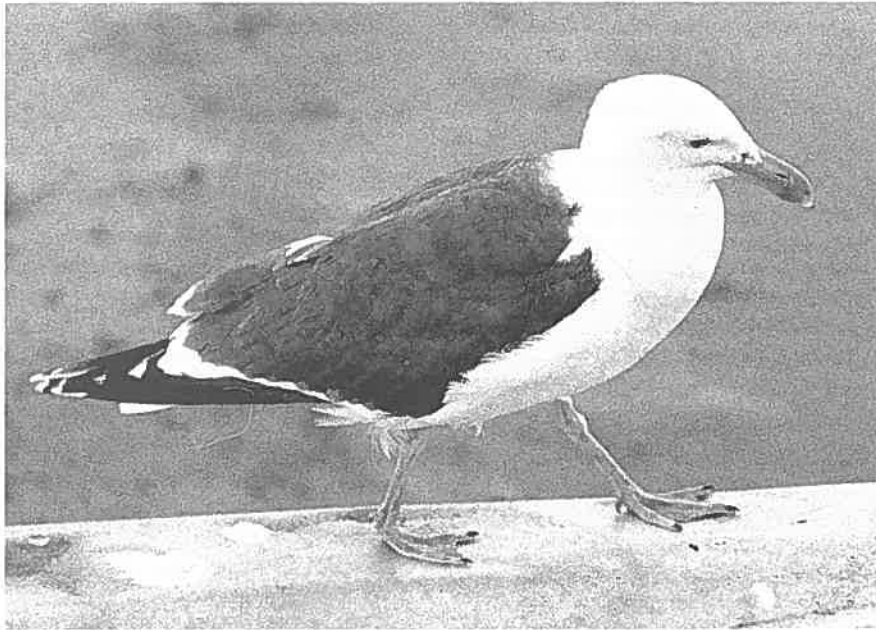
27.6. Lip Särkijärvi 1 jp (ML).

Kesäkuu on parasta mustatiira-aikaa, tosin enemmän havaintoja tehdään kuin alkupuolella. Kuvaus vaaditaan vain ei-juhlapukuisista linuista.

Räyskä (*Sterna caspia*) (28,1)

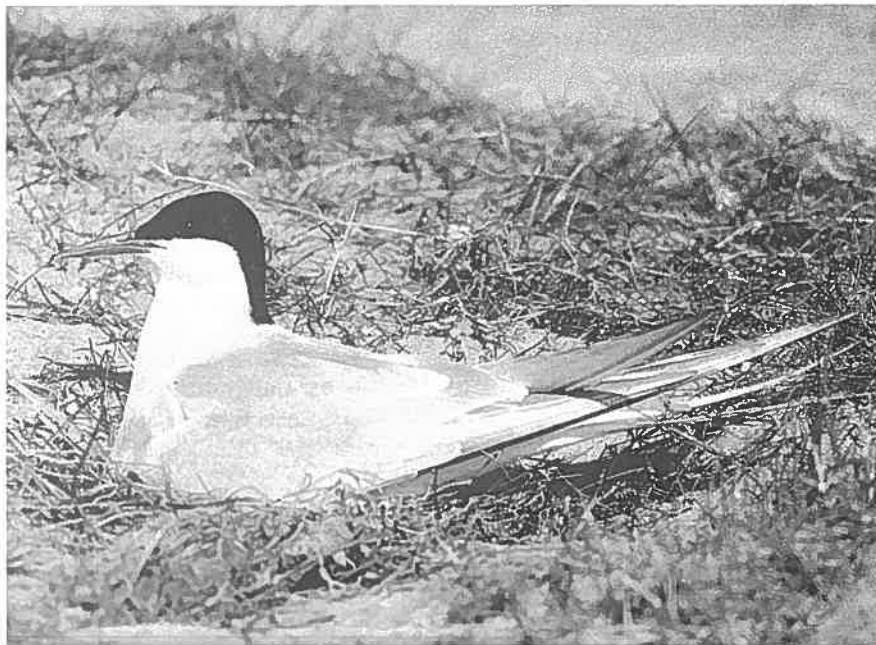
1.5. Vär Uusikylä 1 NW (ML, PH, HPö).

Ajankohta ja havaintopaikkakin kiinnittävät ensi silmäyksellä huomiota. Ensimmäiset räyskät saapuvat Suomeen kuitenkin jo huhtikuun puolella. Räyskä on helppo tuntea, eikä kuvauksia jatkossa vaadita.

Merilokki on runsastunut vuosi vuodelta.- Hannu Eskonen

Lapintiira on pesinyt viime vuosina Joensuun Ukonlahdella.- Hannu Eskonen

Lapintiira (*Sterna paradisaea*) (n.166,-)
1991 12.5. Toh Niemelä 1p (AP, PP, HKo), 20.5. Joe Linnunlahti 2 p (AP), 26.5. Joe Linnunlahti 1p (AP)

Lapintiira näyttää vakituiselta pesimälajilta Pohjois-Karjalassa ja havainnot kerätään jatkossa muuttokatsauksissa.

Uuttukyyhky (*Columba oenas*) (?),5)

1992 11.3. Joe Karsikko 1 SW (AP, JR)
1994 6.4. Vär Niirala 2 p (AV, PP, HKo), 10.4. Vär Sääperi 1p (AV, MP, HKo), 16.4. Vär Uusikylä 1p (PH, JR), 21.4. Vär Sääperi 1 Ä (HKo), 23.4. Kon Rantakylä 1 (PM) ja 23.5. Toh Saario 1p (HKi).

Uuttukyyhkyhavaintojen määrä on jo pitempään säilynyt alhaisena ja havaintojen ilmoittamista on syytä jatkaa. Kuvauksia ei kuitenkaan vaadita.

Turturikyyhky (*Streptopelia turtur*) (67,1)

1993 4.5. Kit Puhos 1p (MH, AV, JR)
1994 13.5. Kon Pikisaari 1 (Raija Ronkainen).

Vaikka turturikyyhky pesii jo paikoin Etelä-Karjalassa, lajista on viime vuosina tehty kovin vähän havaintoja Pohjois-Karjalan puolella. Havainnot kerätään, mutta ei kuvauksia. Erityisesti syksyiset linnut kannattaa tarkastaa huolellisesti, koska idänturturikyyhkyyn mahdollisuus on olemassa (Jännes 1995)

Turkkiryihky (*Streptopelia decaocto*) (34,1)

1993 20.5. Lip Ylämylly 1 Ä (MH, VI, TN)

1994 7.6. Toh Akkala 1p (HKi)

Edelleen hyvin harvinainen maakunnassamme. Havainnot kerätään, mutta kuvauksia ei vaadita.

***Kuningaskalastaja** (*Alcedo atthis*) (5,1)

1990 19.5. Joe Linnunlahti ja Höylas 1m (JP, HKo, PH ym.).

Muuttava lintu, joka nähtiin pinnarallin yhteydessä kolmen porukan voimin ensin Linnunlahdella ja hetkeä myöhemmin Höylaksella.

1994 27.-28.4. Vär Sääperi, Jänisjoki, 1p (HKo, PM, PH, HPö).

Koska laji on helppo tuntea, ei kuvauksia jatkossa vaadita.

Harjalintu (*Upupa epops*) (31,0)

1993 30.9. Joe Ukonlahti 1p (PZ, HPä).

Tämäkään laji ei aiheuta määrittysongelmia, joten kuvausten vaatimisesta luovutaan. Syksyllä 1994 nähtiin ainakin kaksi harjalintua, joista ei kuitenkaan ole tullut ilmoituksia.

Harmaapäätikka (*Picus canus*) (?,-)

1993 7.9. Rää Vuoniemi 1 NW (AP), 1.10. Joe Repokallio 1 p lähti SE (AP, AV)

Vuoden 1993 summa nousee 12 yksilöön. Harmaapäätikkahavainnot siirtyvät muihin katsauksiin.

Valkoselkätikka (*Dendrocopos leucotos*) (60,-)

1992 20.10. Rää Vuoniemi 1 NW (AP)

1993 17.9. Rää Vuoniemi /1 NW + 1 NW (AP) ja 16.10. Joe Höylas /1 kv (JMa, Jatta Matero). Vaellussyksyn 1993 havaintomäärä nousee 10:een.

Vuoden 1994 alusta lähtien havaintoja ei tarkasteta. Laji pesii vielä Pohjois-Karjalassa. Toivoo täytyy, että valkoselkähavaintoja ei jatkossakaan tarvitsisi tällä palstalla käsitellä.

Tunturikiuru (*Eremophila alpestris*) (?),26)

14.4. 8p ja 15.-18.4. Pyh Mulo 5p (AP, AV, HKo), 21.4. Vär Sääperi 3 m 5 p (HKo, AV), 23.4. Vär Uusikylä 10 p (PH, HPö, HKo).

Hyvä vuosi muutamien hyvien vuosien jatkoksi. Toivottavasti lähivuosina kaunis tunturikiuruakin voitaisiin poistaa näistä katsauksista runsastumisen vuoksi. Toistaiseksi havainnot kuitenkin ovat tärkeitä. Kuvauksia ei tarvita.

***Kangaskiuru** (*Lullula arborea*) (20,2)
10.4. Kes Mäntyniemi 1 N (PH,AJ), 20.4. Vär Uusikylä 1 ESE (PH,HPö, AP, HKo)

Lajin pesimäaikainen status maakunnassamme on sikäli epäselvä, että vähän retkeilyjä sopivia pesimäbiotooppeja on runsaasti. Havainnot kuvauksineen kerätään jatkossakin.

***Isokirvinen** (*Anthus novaeseelandiae*) (9,3)

1993 23.8. Joe Höylas 1 (MH)

1994 Vär Uusikylä 13.9. 1p ja 14.9. 3p (HKo,AV).

Ennätyksellinen esiintyminen. Parvihavainto on valtakunnallisestikin huomionarvoinen, vaikkakaan ei ainutlaatuisen. Maastoisokirvisiin sisältyy mongoliankirvisen (*Anthus godlewskii*) mahdollisuus.

****Sitruunavästäräkki** (*Motacilla citreola*) (3,2)

8.-12.8.94 Joe Repokallio 1 +1kv (HKo, M. Rekilä), 13.8. Joe Repokallio 1 1kv (MK,TK,PZ).

Nuori lintu elokuussa ei välttämättä ole tullut kovin kaukaa.

****Västäräkki** (*Motacilla alba yarrellii*) (0,1)

19.4. Kes Mäntyniemi 1 (MH).

Ensimmäinen havainto Pohjois-Karjalassa tästä alalajista.

****Mustapäätasku** (*Saxicola torquata maura*) (14,1)

30.5. Vär Kirkonkylä /1 (HKi, Juho Kivi-vuori).

Ajankohta on keväisille *maura*-mustapäätaskuille tyypillinen. Läntinen rotu *S. t. rubicola/hibernans* muuttaa aikaisemmin ja on nähty Suomessa hyvin varhain, jopa maaliskuussa. Mustapäätaskuhavainnoista on syytä tehdä erityisen tarkat muistiinpanot, sillä edellämainitut rodut saatetaan jakaa kahdeksi eri lajiksi.

***Taigauunilintu** (*Phylloscopus inornatus*) (19,1)

25.9. Joe Höylas 1 1kv p (PH,AJ,JMa).

Ajankohta on normaali. Taigauunilintu on piileskelevä laji, joka maastossa on paikallistettavissa helpoiten vähän kuusitaismaisen "tsyit"-kutsuäänien perusteella.

Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*) (?,-)

1992 3.6. Kon Kolvananuuro Ä 3/ (AP)

1993 15.7. ja 20.7. Joe Nepenmäki Ä 1 (AP).

Vuoden 1993 summa nousee ennätyselliseen 25 yksilöön / reviiiriin. Idänuunilintu on säännöllinen pesimälaji ja sitä koskevat havainnot kerätään jatkossa muihin katsauksiin.

Pikkusieppo (*Ficedula parva*) (76,-)

1992 3.6. Kon Kolvananuuro 1/ Ä ja 22.8. Pyh Mulo /1-puk p (AP,JR).

Pikkusieppo on 'idulia' vähälukuisempi, mutta säännöllinen vieras. Rariteettistatukseen ylläpitämiselle ei ole nähty riittävästi perusteita.

***Sepelrastas** (*Turdus torquatus*) (8,2)

26.4. Kii Keskijärvi 1/ ad p (HPö,PH) ja 6.5. Vär Uudenkylänlampi /1 p (PH).

Sepelrastas on itäisessä Suomessa hyvin harvinainen, vaikka niitä muuttaa Länsi-

Suomessa keväisin kymmeniä. Edelliset havainnot ovat vuosilta 1985 ja 1979.

***Mustaleppälintu** (*Phoenicurus ochros*) (8,1)

14.9. Vär Sääperi /1-pukuinen (HKo,AV).

Värtsilässä on aikaisemminkin nähty syyskuinen mustaleppälintu.

Nokkavarpuinen (*Coccothraustes coccothraustes*) (?,-)

1993 Joe Niinivaara 6.1. 1/ r, 28.3. 2 r ja

8.11. 1/ r, sekä 5.12. ja 28.12. Joe Niinivaara 1p (JT)

Nokkavarpuhavainnot kerätään jatkossa muihin katsauksiin.

***Vuorihemppo** (*Carduelis flavirostris*) (5,2)

24.10. Joe Repokallio 1p (HKo) ja 18.11.-XII alku Joe Repokallio 1 p (PH,AJ).

Edelleenkin uskomattoman kova laji Pohjois-Karjalassa, kun ottaa huomioon, että länsirannikolla nähdään keväisin parhaimmillaan kymmenpäisiä parvia. Useimmat havainnot ovat aivan viime vuosilta ja liittyvät epäilemättä lajin havaintomäärien kasvuun Suomessa.

Tarhakarkulaisiksi luokiteltavat lajit

****Lehmähaikara** (*Bubulcus ibis coromandus*)

31.7.1994 alkaen muutaman päivän ajan, Lieksa Märajälähti (Hannu Kettunen, Joni ja Lassi Kettunen, Pirjo Kettunen). Lintu osoittautui kuuluvaksi rotuun *coromandus*, joka on paikkalintu Kaukoidässä. Statuksesta huolimatta yksi lintuvuoden kohokohtia, joka sai paljon myönteistä julkisuutta myös tiedotusvälineissä ja oli siten

osaltaan markkinoimassa lintuja, lintuharastusta ja siinä samalla lintujensuojelua-kin suurelle yleisölle. Lintu seikkaili loppukesän ympäri Pohjois-Suomea ja Pohjois-Ruotsia (Nikander & Lindroos 1995).

****Kuparivuhkasorsa** (*Oxyura jamaicensis*) 23.-30.6. Lip Särkijärvi 1/ (VJ,PH,ML). Tämä kaunis sorsalintu pesii Keski-Euroopassa istutettuna.

Hylättyjä havaintoja

****Aropääskykahlaaja** (*Glareola nordmanni*)

19.4.1991 Joe 2

****Arokiuru** (*Melanocorypha calandra*)

9.12.1993 Joe 1

Mainittakoon, että 8.12 samalla paikalla nähtiin P-K:n ensimmäinen arokiuru, jota ei kuitenkaan etsinnöistä huolimatta löydetty uudestaan.

****Harmaasirkku** (*Miliaria calandra*)

30.4.1994 Joe 1/

Kirjallisuus:

Leivo M & Pursiainen J 1992: Harvinaisuudet 1988-90 Pohjois-Karjalassa - Siipirikko 19 (1):3-26.

Nikander P & Lindroos T 1995: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1994 harvinaisuushavainnot. - Linnut 30 (6):9-18.

Jännes H 1995: Idäntururikyhyhky - Vieras Aasiasta. - Alula 1 (2):56-65.

Yhdistystiedote

LINTUJEN ASUNTOMESSUT

Joensuussa järjestettiin 14.7.-13.8. asunto-messut, joilla vieraili lähes 200.000 kävijää. Lintuharrastusyhdistyksen kannattaa olla esillä suurissa yleisötapahtumissa, mutta osallistuminen kuukauden pituisille messuille arvelutti. Yhdistyksemme uusi hallitus päätti kuitenkin yrittää. Ajatuksena oli esitellä lintuharrastusta ja lintujen suojelua pönttö- ja tekopesänäyttely avulla. Toiveena oli myös saada käyttörahaa yhdistykselle myynnillä ja kirkkovenesoutelulla.

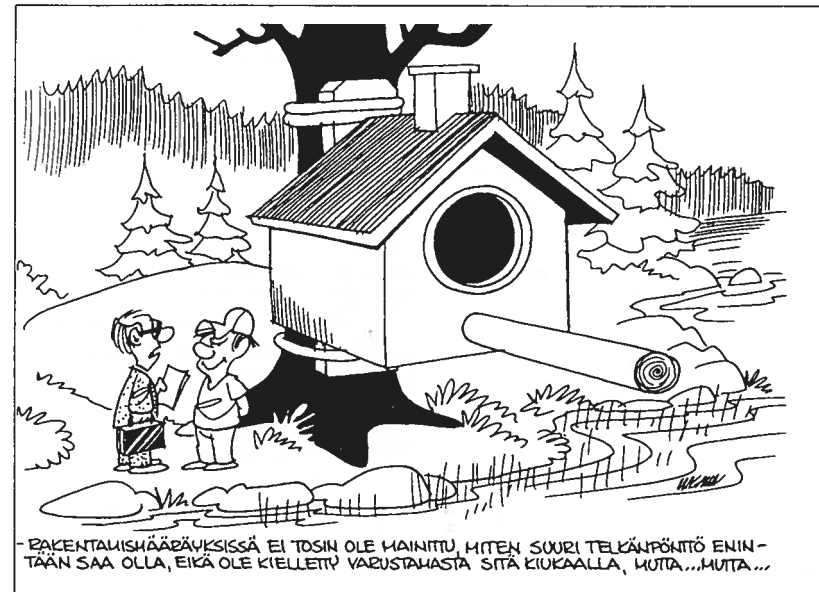
Messuprojektin toteutuksessa oli monenlaisia ongelmia, jotka kannattaa huomioida tulevaisuudessa. Ensinnäkin toivoimme saavamme kaupungin ja työvoimavi-

ranomaisten avulla palkattua messuille täyspäivätoimisen esittelijän. Tämä epäonnistui, koska sopivasti työtöntä lintuharrastajaa ei löytynyt. Uskoimme saavamme hieman näyttelymateriaalia, esim. postereita LYL:ltä (BirdLife Suomi), mutta LYL:n panoksi jäi hieman myöhässä tullut laatikko, joka sisälsi Linnut- ja Linnustonsuojelu-lehtiä. Onneksi meillä oli pönttönäyttelymateriaali lähes valmiina. Esittekstit ja kuvat jouduttiin tosin uusimaan. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus avusti meitä mm. kalasääskiprojektin postereilla.

Pystytystalkoisiin ja esittelijöiksi ei yhdistyksen rivijäseniä valitettavasti löyty-

PKLTY pönttöineen Marjalassa. - Risto Juvaste

- RAKENTAJIEN KÄYTTÖKÄSIKIRJASSA EI TOSIN OLE MAINITTU, MITEN SUURI TELKÄPÖNTTÖ ENINTÄÄN SAA OLLA, EIKÄ OLE KIELLETTY VARUSTAMASTA SITÄ KIUKAALLA, MUTTA...MUTTA...

nyt. Puheenjohtaja Jukka Matero kantoi suurimman vastuun. Lisäksi esittelyyn osallistuivat Risto Juvaste ja Jarno Sormunen sekä kalasääskiprojektin palkkaamina päivän verran Kimmo Koskela ja Juha Miettinen. Lisäksi Hannu Lehtoranta toimi tuuraajana vierailunsa yhteydessä. Pystytystalkoissa oli mukana lisäksi Jatta, Tuovi, Joel ja Harri. Esittelijäpulasta johtuen jouduttiin kirkkoveneprojektista luopumaan ensikokeilujen jälkeen. Näyttelyvieraiden soudattelu Kuunvirran kanavassa olisi vaatinut lisäresursseja.

Näyttelyn aikana osastollamme kävi ehkä noin joka kymmenes näyttelyvieras eli lähes 20.000 ihmistä. Yleisökilpailuumme jätettiin 869 vastausta. Kilpailukysymyksenä oli: "Mikä seuraavista linnuista (uivelo, tervapääsky, koskikara, käksi, kehrääjä, tuulihaukka) EI pesi linnunpönttöön?" Oikea vastaus löytyi osastolta, sillä kehrääjälle meillä ei ollut pönttöä. Oikeinvastanneitten palkinnon (Sääksi-kirjan) sai arvonnassa Marjo Hämäläinen Joensuusta ja väärinvastanneitten pöllöpönttön voitti Kirsti Musto-

nen Varkaudesta. Vastanneista parisataa oli kiinnostunut PKLTY:n toiminnasta ja talvi-ruokinnasta. Pohjoiskarjalaisille lähetettiin syyskuussa lisäinfoa yhdistyksemme toiminnasta - pari innokkainta liittyi jäseneksi.

Messujen taloudellinen tuotto jäi vaatimattomaksi, vaikka näyttelypaikka oli ilmainen ja työt tehtiin talkoilla. Tuotto koostui lähinnä P. Helon korttien (noin 700 kpl) ja pönttöohjeiden (noin 300 kpl) myynnistä. Tuleville messuille kannattaisi keksiä vetävä myyntituote. Parhaan tuloksen saavuttanee myymällä syötävää ja juotavaa, esim. limsaa, kahvia ja pikkupurtavaa sekä karkkia.

Kaikista vaikeuksista huolimatta kokonaisuudessaan messuista oli hyvä. Esittelijänäkin oli ihan kiva olla, vaikka muutamia hyviä maastopäiviä menetettiin. Saimme paljon positiivista palautetta ja useita vinkkejä lintujen pesinnöistä. Tavataanko kesäkuun puolivälissä Karjalan Messuilla? Onneksi ne ovat viikonloppumessut!

Risto Juvaste

Puuttuvia osoitteita

Yhdistys ei tiedä seuraavien jäsenten osoitteita eikä ole siten voinut lähettää heille Siipirikkoa 1995. Jos joku tuntee heitä, otakoon yhteyttä hallituksen jäseniin.

Halonen Antero Hyttinen Mirja
Koivu Marja Pehkonen Arvo

Uudet jäsenet ja osoitetta vaihtaneet: muistakaa pankkiautomaatilla maksaessanne ilmoittaa osoitteenne. Tai lähettäkää ilmainen postista saatava postiosoiteen muutoskortti osoitteella: BirdLife Suomi, PL 17, 18101 HEINOLA.

Lintulehtiartikkelit nyt yhdessä tietokannassa

Vuoden 1995 alusta alkaen on noin 800 suomalaisen aikakauslehden kaikki artikkelit talletettu ARTOon, kotimaisten aikakauslehtien viitetietokantaan. Lehtien joukossa on myös (lähes) kaikki suomalaiset paikallisyhdistysten julkaisemat lintulehdet.

Pohjois-Karjalassa tietokantaan pääsee ainakin Joensuun yliopiston pääkirjastossa, jossa ARTO on ollut (koe)käytössä maaliskuusta 1995 lähtien.

Mikäli kaikki lintujutut löytävät tienensä ARTOon, on siitä todella vaivaton hakea haluamiaan lintujuttuja käyttäen hakusanoina esim. kirjoittajia, linnunimiä tai muita artikkelien otsikoissa esiintyviä asiasanoja.

Vanhempien paikallislehtien juttuja ei sen sijaan liene luetteloitu mihinkään lukuunottamatta lintulehtipaketin vuosikertoja 1983-1988, joiden sisältöyhteenvedot Risto Juvaste kumppaneineen kokosi Siipirikon liitenumeroiksi (1B/1984, 1B/1985, 1B/1986, 5/1986, 5/1987, 5/1988). Siipirikon tähänastisten vuosikertojen (1974-1995) koko sisältö kootaan aihepiireittäin yhteenvedoksi kevään juhlanumeroon.

Kun ARTOsta on löytänyt mielenkiintoisia viitteitä, on vielä etsittävä koko kyseinen lehti. Tämänkin onnistuu vähällä vaivalla. PKLTY saa vaihtojulkaisuuksina muiden yhdistyksien lehdet, joita säilytetään parin vuoden ajan Joensuun kaupunginkirjaston sanomalehtilukusalissa. Vanhemmat numerot löytyvät Joensuun yliopiston biologian laitostietokannasta.

Käypä "lintukirjastoissa". Sillä syyttä ei Tapani Veistola uudessa BirdLife 2000 -toimintaohjelmassa kutsu suomalaisia paikallisyhdistyksiä "tosiharrastajien lehtiloiksi". Lukemista löytyy.

25-vuotisjuhlavuosi 1996

Syysvuosikokous korotti jäsenmaksuja 15 mk:lla - vuonna 1996 BirdLife Suomen osuus jäsenmaksuista on 30 mk (perhejäsenmaksusta PKLTY:n osuus on 5 mk).

PKLTY:n jäsenmaksu 1996 sisältää kolme entistä suurempaa Siipirikko -lehteä (sivukoko B5) ja neljä uutta BirdLife Suomen julkaisemaa 12-sivuista Tiira -lehteä. Tiiran ilmestymispäivät ovat 30.3., 20.5., 7.9. ja 7.12. Se sisältää omat osastot suojelelulle, tapahtumätiedoille (myös PKLTY) ja nuorisolle. Siipirikon alkukevällä ilmestyvä ykkönen on ns. lokkinumero (toim. Risto Juvaste).

Jäsenet voivat sisällyttää myös loppukevällä ilmestyvän noin 200-sivuisen PKLTY:n 25-vuotisjuhla-julkaisun jäsenmaksuunsa (lisähinta 20 mk). Muille juhla-julkaisu maksaa 40 mk (mikäli olet vielä kirjoittamassa juttuja juhla-julkaisuun, soita pikaisesti Risto Juvasteelle, puh. kannessa).

Helmi-maaliskuun kokoontumiset perinteisesti kuukauden viimeisenä keskiviikkona klo 18 yliopiston biologian laitoksella. Huhti-toukokuun tapahtumista tarkemmin ensimmäisessä Tiira-lehdessä.

YLEINEN KOKOUS

Joensuun yliopiston biologian laitos
28.2.1996 klo 18.00

Hallituksen täydentäminen
Talvilintutilanne
Matkakuvia maailmalta
Määrityskisa

KEVÄTVUOSIKOKOUS

Joensuun yliopiston biologian laitos
27.3.1996 klo 18.00

Lintukuvia, määrityskisa
Sääntömääräiset asiat

Harrastusvinkki

Kesäistä auringonnousun aamukuoroa kuuntelemaan - nyt kannattaa jo harjoitella

Kaikki varmaan ovat kevät- tai kesäpäivinä huomanneet, että aamulla hyvin ahkerasti laulaneet linnut vähitellen hiljenevät päivän mittaan. Useimmat päivälaulajat laulavat selvästi ahkerimmin aamulla ja juuri ennen auringonnousua esiintyy usein vielä selvä laulu-piikki, jota kutsutaan usein jopa "aamun-sarastuksen kuoroksi".

Oululaistutkijat esimerkiksi ovat havainneet, että hömötiaiskoiraat heräävät keväällä reilut puoli tuntia ennen auringonnousua laulamaan. Hömpnäaraat ilmestyvät yöpymästä vasta reilun puoli tuntia auringonnousun jälkeen ja koiraiden lauluaktiivisuus vähenee tällöin merkittävästi, kun pariskunta alkaa yhdessä ruokailla.

Linnunlaulun keskittyminen aamu- hetkiin voi tuntua itsestään selvältä, mutta tutkijat ovat esittäneet siihen useita, joskaan ei toisensa poissulkevia syitä. Aamu voi olla parasta laulu-aikaa, koska ääni kantaa aamulla kauemmas kuin päivällä. Ruokailutehokkuus voi aamulla olla myös niin pieni, että laulun "kustannukset" ovat aamulla pienimmillään. Aamulla voi myös revierille tunkeilijoita olla eniten liikkeellä, mikäli koiraat etsivät tällöin reviereitä, joiden haltija on edellisen yön aikana menehtynyt.

On myös esitetty, että nimenomaan aamulla koiraat voivat laulullaan mainostaa naaraille kuntoaan. Huonokuntoisimmat ovat voineet menettää yön aikana energiavarastojaan siinä määrin, etteivät kykene laulamaan heti aamun-saras-

tuksen aikaan yhtä innokkaasti kuin parempikuntoiset koiraat.

Lauluaktiivisuus vaihtelee myös eri aamuina. Varsinainen laulu-piikki esiintyy vasta, kun revierit ovat muodostuneet. Koiraiden aamun laulu "piikin" kesto onkin pisin vähän ennen muninnan alkamista, jolloin naaraat ovat hedelmällisimmillään. Koiraat siis näyttävät laulavan ahkerimmin silloin, kun naaraat ovat innokkaimpia parittelemaan. Voi olla, että koiraiden on tällöin tärkeintä varmistaa puolison vartioinnilla, etteivät joudu niin sanotusti petetyiksi aviopuolisoiksi.

Herääpä ensi kesänä ainakin jonakin aamuna reilusti ennen auringonnousua kuuntelemaan linnunlaulua. Ovatkohan juuri aloittajayksilöt lintumaailman menestyjiä? Vai ovatko koiraat vain "mustasukkaisina" vartioimassa hedelmällisimmillään olevia puolisoitaan ja varmistamassa, etteivät joudu petetyiksi. Samalla voit havaita, missä järjestyksessä eri lajit aloittavat laulun. Mikä lintulaji on lintumaailman unikeko? Montako laulajaa ylipäänsä tunnistit?

Nyt on vielä aikaa harjoitella kesän hyvin moniäänisiä lintukonsertteja varten. Kirjastoon vaan lainaamaan lintukasetteja. Uusien äänten mieleenpainumisen kannalta kovin montaa uutta lajia ei kannata kuunnella kerralla. Uusia lajeja kuunnellessa kannattaa samalla perehtyä myös niiden ulkonäköön ja elinympäristöön esimerkiksi Hanhelan veljesten mainioiden "ääni"kirjojen kera.

Ajankohtaista

Nakkelikysely ruuhkautti yliopiston puhelinkeskuksen

Karjalaisessa (23.11.) julkistettu nakkelikysely hieman yllätti - Pentti Zetterbergin sähköpostiviesti yliopistolta 23.11. klo 12.30: "...*Karjalaisessa ollut Nakkelivetoos on tuottanut ennenkokemattoman tiedon tulvan! Huuskosen numeroon on puoleenpäivään mennessä tullut 100-200 puhelua!!! Jos jokainen puhelu on koskenut vähintään yhtä lintua tulee tuosta muutaman tunnin rupeamasta jo melkoinen summa. Hannu joutui lähtemään matkalle, joten minä yritin aamulla vähän aikaa puheluja vastaanottaa. Kun niitä kuitenkin tuli aivan taukoamatta, eikä tänne löytynyt ketään muuta päivystämään, päätin pyytää yliopiston keskusta ohjaamaan puhelut iltanumeroihin tai Hannulle ensi maanantaiksi...*"

Ja Zetterberg taas 15.50: "*Terve, pirautin keskuksen tytöille äsken (15.30). Tunnelma oli siellä ihan hyvä, kehuivat että mukavia ihmisiä on soitellut. Päivän saldo oli sata soittoa per tyttö, ja kun tyttöjä on kolme... Lupasivat huomenna kyllä jatkaa vastailemista. Tästä tulee varmaan melkoinen ruuhka iltanumeroihin, mutta ei kai sille mitään voi...*"

Todellakin, muutamana ensimmäisenä päivänä myös kolmen "kotipäivystäjän" puhelimet soivat taukoamatta - ja puheluita riitti parin-kolmen viikon ajalle. Päivystäjät vaimoineen taisivat hieman ryytyäkin urakkaansa, josta heille parhaat kiitokset PKLTYn puolesta. Pikaisesti koottu yhteenveto nakkelihavainnoista näyttää seuraavalta:

alkusyksyn vaeltajat	yht. 82
lintulaudoilla	yht. 1349 - kunnittain:
ENO	58 ILO 37 JOE 168
JUU	94 KES 207 KII 45
KIT	58 KON 145 LIE 90
LIP	151 NUR 43 OUT 36
POL	35 PYH 96 RÄÄ 14
TOH	49 TUU 8 VAL 8
VÄR	7

Nakkelihavaintojen ilmoittamisinnokkuus osoitti vastaansanomattomasti, miten suosittua talvilintujen ruokkiminen Pohjois-Karjalassakin on. Talviruokkijoita löytyy kaikkialta, ja useimmilla on myös kiikari ja lintukirjakin apuna. Nakkelikyselyn yhteydessä saatiin myös paljon muita mukavia havaintoja: pähkinähakkeja tuntui vierailleen vähän kaikkialla - jotkut hakit ovat jääneet talvehtimaankin lintulautojen luo.

Pentti Linkola muuten ihmetteli Helsingin Sanomissa (25.11.1995) suomalaisten kaksijakoista luonnonrakkautta: "*metsän, puun, osa ja kohtalo on täällä armoton, armottomampi kuin missään muussa maailman kolkassa. Mutta eläimiä väki rakastaa - ja ennen kaikkea lintuja. Suomalaisten yletön linturakkaus on jännittävä kulttuuriliemiö. Ei markkoja lasketa, kun kalliita auringonkukan siemeniä ja pähkinöitä valuu tiaisten, viherpeippojen ja punatulkkujen kurkuista alas joka kylässä, tonnikaupalla*".

Toden totta! Ilmeisestikään lintujen ruokkimista ei rinnasteta rahojen sijoittamiseen elinympäristöjen suojeleluun (tosin jälkimmäiseen ei taida välttämättä olla jokamiehelle ja -naiselle sopivaa vaihtoehtoa, jossa oma sijoituskin osuudellaan näkyisi konkreettisesti vaikka tietyn metsäalueen suojeleluna - esim. metsien vuokrausta suojeleluun ei Suomessa tunneta).

Ja onhan aivan eri asia seurata "omia" lintuja omassa pihassa kuin tietää, että on suojelellut metsää jossakin naapurimaakunnan takamailla, jossa voi parhaassa tapauksessa pistäytyä kerran-pari vuodessa. Monille aktiivikomppaajillekin lienee tärkeintä, kunhan jonkinlaisia lintuja näkee reilusti - vaikka kaatopaikalla. Lintujen talviruokinta oikeastaan luontevasti sijoittuukin kissojen ja koirien hoitamisen sekä tavanomaisen maastoretkeilyn väliin.

Viimeaikaisia havaintoja

Syksystä talveen!

Havainnot ovat jaksolta 5.10.-27.12. 1995

Piiskuinen **pikku-uikku** ilahdutti tarkkasilmäistä havainnoijaa 19.11. Enon Kaltimossa. Toistaiseksi suurin P-K:ssa havaittu **kanadanhanhiparvi**, 22 yks., ruokaili 7.10. Kiteen Puhoksen maatalousoppilaitoksen pelloilla. **Merikotkia** jaksolla nähtiin yhteensä 8 yks., mikä nostaa syksyn yhteismäärän ennätyskelliseen 18 yksilöön. **Maa-kotkia** havaittiin yhteensä ainakin 5. Vanha **muuttohaukka** havaittiin muutolla 9.10. Joensuussa. **Pikkukajakavanuorukainen** piristi havainnoijia 11.11. Rääkkylän Vuoniemessä. **Valkoselkä-** ja **harmaapäätikkoja** on ilmoitettu muutamia yksilöitä ruokintapaikojen tuntumassa. Pöllöt ovat olleet lähes kateissa, esim. **lapinpöllöstä** on tullut vain yksi havainto marraskuisesta linnusta Rääkkylän Vahalahdesta.

Tunturikiuruista tehtiin kaksi 'suurparvi-havaintoa': 8.10. Joensuun Linnunlahdella nähtiin 8 paikallista ja 12.10. Kiteen Hatunvaarassa 9 muuttavaa lintua. Syksyllä erittäin harvinaisesta **kangaskiuruista** tehtiin peräti kaksi havaintoa: 20.10. muutti Joensuun Linnunlahdella yksi lintu, ja 4.-6.11. viihtyi Kontiolahden Kuurnassa erään maa-laistalon pihapiirissä yksi myöhästelijä. Syksyn ennätyskellisen **pähkinähakkivaeluksen** jäljiltä on jäänyt muutamia lintuja ruokintapaikoille. **Pähkinähakkeita** puolestaan on havaittu jo yli 1000 yksilöä pääosin lintulautavieraina (kts. edellinen sivu). Muista vaelluslinnuista kannattaa mainita myös normaalia runsaampana esiintyneet **kirjosiipekäpylinnut**. Näitä 'idän ihmeitä' nähtiin parhaiten marraskuun lopussa. Tästä hyvänä esimerkkinä 25.-26.11. havaitut 43

yksilöä, joista peräti 28 länteen muuttavaa 26.11. Kontiolahden Puntarikoskella. **Nokkavarpusia** on havaittu 13 yksilöä.

Muutamia viivyttelijöitä

Ennätyskellisen myöhäinen **kititasku** näytetty 3.11. Joensuun Karsikossa. Heikkokuntoinen ja laiha **haapana** sinnitteli myös Karsikossa vielä marraskuun lopussa. Joulukuun alussa tavattiin Joensuun Hasaniemessä ilmeisesti myös heikkokuntoinen **silkkiuikku**. P-K:n ensimmäinen talvihavainto tehtiin **punasotkasta** 12.12. Joensuun Karsikossa. Reippaanoloinen sotka viihtyi 20 **sinisorsan** porukassa.

Pihlajanmarjoilla mässäilyä!

Paras pihlajanmarjasato miesmuistiin, tai ainakin sitten vuoden 1989, on tarjonnut runsaasti purtavaa marjojen ystäville. Muualla Suomessa on ihmetelty **mustapääkerttujen** runsautta, mutta P-K:ssa ainoa 'talvisempi' havainto on marraskuun puolivälistä Juuan keskustasta. Parhaimpia **tilhikertymiä** edustaa 4000 linnun parvi 10.12. Tohmajärven Kemiestä. Myös Joensuussa on havaittu tilhiä runsaanpuoleisesti; ensimmäinen parempi kertymä, 1400 yks., havaittiin 18.11., ja 17.12. määrä oli kohonnut 5000 lintuun. Myös **räkättirastaita** on ollut runsaasti. Joensuun Nolja-kassa havaittiin 16.12. yhteensä 3500 kiertelevää räksää, jotka ilmeisesti suuntasivat Hukanhauhdalle mässäilemään, sillä myöhemmin siellä nähtiin arviolta 3000 paikallista lintua. Maaseudulta ja pieniltä paikkakunnilta marjat on jo pääosin syöty, mutta ainakin toistaiseksi esim. Joensuussa ja Kiteellä marjoja on vielä tavattoman runsaasti jäljellä - marjalintuja riittänee runsaasti vielä vuoden 1996 puolelle!

NAURULINTU

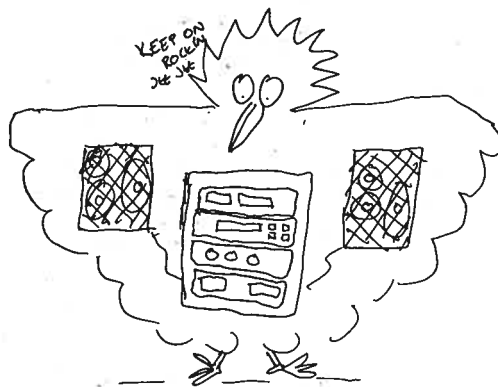
Anonymous artists

Tämän uuden palstan ovat piirtäneet ja pääosin ideoineet kaksi naistaiteilijaa, jotka haluavat pysytellä nimimerkin takana. Omien sanojensa mukaan he ovat matemaattis-luonnontieteellisen alan erikoisasantuntijoita, joiden motto kuuluu: "lapsi on terve kun se leikkii, mutta sairas kun ei lopeta". Palstalla esitellään 'tieteen' viimeisimpiä 'splittauksia' eli tulkitaan entiset rodut yms. omaksi lajikseen.

TALITINTTAUS (Lat. *Lättää lättyyn*)

Lintulajeista aggressiivisin. Vihamielisyyks korostuu lajin ollessa aineen (esim. käyneet pihlajanmarjat yms.) vaikutuksen alaisena, jolloin lintu saattaa läppästä otsaan ilman selvää syytäkin. Talitinttauks harrastavat yleensä itsepuolustuslajeja, kuten koskikaratea ja risuaikidoa.

STEREORÄKKI (*Hifi buusteri*)

Etenkään vanhemmanpuoleiset linnut eivät voi sietää nuoria stereoräkkejä. Nämä kovääniset ja raisut vilperit liihottelevat yleensä yöaikaan ja sen voi hyvin aistia etenkin kesäaikaan taajamien läheisyydessä. Erityisesti festareilla tavattava alalaji *megafonicus* on harvinaisen kovääninen.

PAHANILMANLINTU

(*Humanus sapiens*)

Pahanilmanlintu on yleinen lähes jokaisessa suomalaisessa pihapiirissä, mutta lajia on tavattu jopa pohjoisnavalla. Luonteenomaista lajille on jatkuva valituksenomainen ääni. Suomessa erityisen yleisenä tavattava alalaji *narisinkohantaas* on poikkeuksellisen kovääninen ja sitkeä.

TERVE METSÄ^{EG}

**Enso on luotettava
yhteistyökumppani
Pohjois-Karjalassa**

Soita!

EG ENSO-GUTZEIT
KARJALAN HANKINTA-ALUE

973 - 7811

**WWF - SHOPISTA
löydät laadukkaat**

- * T-paidat
- * Colleget
- * Pehmolelut jne...

Ostamalla tuet luontoa!

**WWF - Shop
Prisman Kauppakeskus
Voimatie 2
80100 JOENSUU**

**TUTKITUSTI
JOENSUUN HALVIN
KUVAKAUPPA**

FOTO ZUMM

JUHANA IKONEN KY
Siltakatu 14, 80100 JOENSUU
Puh. 950 550 8088